

අත්හැරීම

පොකුණුවිට, ශ්‍රී විනයාලංකාරාමවාසී,
පූජ්‍ය කුකුල්පතේ සුදස්සී ස්වාමීන් වහන්සේ

**පූජ්‍ය කුකුල්පනේ සුදස්සී ස්වාමීන් වහන්සේගේ
වෙනත් ධර්ම ග්‍රන්ථ**

සිතේ සැබෑව
බුද්ධ පූජාවේ යථාර්ථය
සාංඝික දානයක් දෙන විට
බුද්ධ ප්‍රතිමාව සහ බෞද්ධකම
ද්වේශය දුරු කරන්නේ කෙසේද?
දානය පාරමිතාවක් වන්නට නම්
නොනිමෙන මරණයේ නොමියෙන අරුත්
නැණැස වසන නිවරණ
දැනගෙන පිදිය යුතු කඬින විවරය
නිවනට මග සඳහා ස්තූප
තෙසැත්තෑ බුද්ධ ඤාණ I සහ II
ආකල්ප සම්පත්තිය
අකුසල සමාපත්ති
ලොවුතුරු සුව සඳහා ඉවසීම
කර්මය අභිබවා යන මහේශාකාරාව
බුදු ඔවදන
පසුතැවීම
වරදින් මිදීම

පරිගණක අක්ෂර සංයෝජනය :
Graphic Collection
අගුරුවානොට පාර, හොරණ.
ෆෝන් : 071 1606589, 076 6845089
E-mail : graphiccollection2@gmail.com

මුද්‍රණය :
සිකුරු පොත් ප්‍රකාශකයෝ
144, වෙනිවැල්කොළ, පොල්ගස්මිට්ට.
ෆෝන් : 071 4448398, 011 2704832
E-mail : sikurupoth@gmail.com

“නමෝ තස්ස භගවතෝ අරහතෝ සම්මා සම්බුද්ධස්ස”

මේ කුඩා ධර්ම ග්‍රන්ථයෙන් අවධානය යොමු කරන්නේ වර්තමානයේ ගිහි පැවිදි දෙපිරිස අතරම බහුලව කතාබහ කෙරෙන ප්‍රධාන මාතෘකාවක් පිළිබඳව. ඒ තමයි ‘අත්හැරීම’. අත්හැරීම නිවන් මගට අත්‍යාවශ්‍ය සුදුසුකමක්. නමුත් වර්තමානයේ බොහෝ දෙනා ඒ පිළිබඳව වැරදි වැටහීමකින් ක්‍රියා කරන බවත් එනිසාම පැවැත්ම පිළිබඳ විවිධ අර්බුද මතුවන බවත් පෙනෙනවා. ඒ නිසා අත්හැරීම නිවැරදි අර්ථයෙන් පුහුණු කරන්නේ කවර ආකාරයෙන්ද කියන බවත් එහිදී අපට පටලැවෙන්න හා වරදින්න පුළුවන් තැන් කිහිපයකුත් පැහැදිලි කර දෙන්නටයි මෙහිදී උත්සාහ කරන්නේ.

සැබැවින්ම අත්හළ යුත්තේ මොනවාද?

වර්තමාන සමාජයේ අපට පෙනෙනවා සමහර අය බොහෝ දේ අත්හරින්නට වැයම් කරනවා. නිවන් දැකීමේ අරමුණින්ම එය කරනවා වියහැකියි. නමුත් බොහෝ දෙනා ඒ කාර්ය කරන ආකාරය විමසලා බැලුවම පෙනෙනවා සැබැවින්ම අත්හළ යුත්තේ කුමක්ද, පැවැත්විය යුත්තේ කුමක්ද කියන මේ දෙක තරමක් පටලවාගෙන කියලා. ඒ මොකද? අපට නිවන් දකින්නට නොහැකිව සසරේ දිගින් දිගට පවතින්නේ මේ බාහිර ලෝකයේ ද්‍රව්‍ය, පුද්ගලයන් හෝ සිදුවීම් නිසා නොවෙයි, ඒවා පිළිබඳව ඇතිවන අවිද්‍යාව හා තෘෂ්ණාව නිසයි. තෘෂ්ණා බන්ධනයයි අපට නිවන් දකින්නට බාධා කරන්නේ.

එහෙමනම් නිවන් දැකීම සඳහා අපි අත්හළ යුත්තේ බාහිර ලෝකයේ ද්‍රව්‍ය හෝ පුද්ගලයන් නොවෙයි, ඒ සම්බන්ධව ඇතිවෙන තෘෂ්ණාවයි. මේ කාරණය නිවැරදිව තෝරා ගන්නට නොහැකිව අද බොහෝ දෙනා කරන්නේ පුද්ගලයෝ අත්හරිනවා. ද්‍රව්‍ය අත්හරිනවා. අවස්ථා අත්හරිනවා. ඒ වගේම ස්ථාන අත්හරිනවා. මේ විදිහට ලෝකය තුළ පවත්වන්නට ඕන කරන බොහෝ දේවල් අත්හැරගෙන අත්හැරගෙන යන බවක් පෙනෙනවා.

සමහර වෙලාවට අපට අහන්නට ලැබෙනවා විවාහ දිවියට ඇතුළත් වෙලා ඉන්න තරුණ තරුණියන් ‘මම දැන් මහත්තයාව

අත්හැරලා ඉන්නේ. මම දැන් නෝනව අත්හැරලා ඉන්නේ. දරුවොක් අත්හැරලා. දැන් රස්සාවෙනුත් අයින් වෙන්නයි යන්නේ.’ මෙහෙම කියනවා. මේ මෑතකදී එක අම්මා කෙනෙක් මගෙන් අහනවා ‘භාමුදුරුවනේ අපි මේ ජීවිතයේම නිවන් දකින්න වැයම් කරනකොට මගුල් ගෙවල්වල යන්නත් හොඳ නෑ නේද?’ කියලා. ඒ අය මේ දෛනික ජීවිතය තුළ බරපතල විකෘතියක් අර්බුදයක් දෙදරායාමක් ඇතිවෙන තරමට අත්හැරීම පුහුණු කරමින් සිටිනවා. නමුත් සමහරවිට කතා කරලා බැලුවොත් තෘෂ්ණාව, මාන්තය, ඊර්ෂ්‍යාව, මමත්වය, තමන් හුවා දැක්වීම, අනුන් හෙලා දැකීම වැනි දුර්ගුණ දෝරේ ගලනවා. නමුත් අර බාහිර ලෝකයේ දේවල් අත්හරින්නට වැයම් කරනවා.

සැබැවින්ම කළයුත්තේ ඒකෙ අනිත් පැත්තයි. බාහිර ලෝකය තියෙන හැටියට තියෙන්නට ඉඩහැරලා මනසේ මූලාව නිසා පහළවෙන කෙලෙස් ධර්ම ටිකයි දුරු කරන්නට, අත්හරින්නට වැයම් කළයුත්තේ. නමුත් ඒ දුරු කළ යුතු කෙලෙස් ධර්ම මනසේ පිටාර ගලන්නට ඉඩහැරලා බාහිර ලෝකයේ ද්‍රව්‍ය සහ පුද්ගලයන් අත්හරින්නට නැඹුරු වීම තුළ නිවන් මග කෙසේ වෙතත් පැවැත්ම දෙදරා ගිහින් පවුල් ජීවිත පවා අවුල් වන අවස්ථා සමාජයේ ඕනෑ තරම් අපි දැකලා තියෙනවා.

එතකොට තව පිරිසක් පැත්තක ඉඳලා වැරදි අර්ථකථනයක් කරනවා, මේ අයගේ පවුල් ජීවිත කඩාකප්පල් වෙලා තියෙන්නේ, ජීවිත අකර්මන්‍ය වෙලා රටක් හැටියට ජාතියක් හැටියට පිරිහෙමින් පවතින්නේ, මේ දහම නිසයි කියලා. ඒ අය කරන චෝදනාව නිවැරදි නැහැ, නමුත් දහමේ නාමයෙන් තමයි බොහෝ දෙනා එබඳු පටලැවිලි ඇතිකරගෙන තියෙන්නේ. ඒ නිසා අපි පරිස්සමින් තේරුම් ගන්නට ඕන අත්හළ යුත්තේ කුමක්ද, පැවැත්විය යුත්තේ කුමක්ද කියලා.

හැවැත්ම හා පැවැත්ම

බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරන මේ ධර්මානුධර්ම ප්‍රතිපදාව කොටස් දෙකකින් යුක්තයි, නැවැත්ම සහ පැවැත්ම යනුවෙන්. පැවැත්විය යුත්තේ ලෝකයයි. නැවැත්විය යුත්තේ ක්ලේශයයි. ලෝකය කඩාකප්පල් කරන්න, විනාශ කරන්න, විකෘති කරන්න, නසා දමන්නට, බුදුභාමුදුරුවො දේශනා කරන්නේ නැහැ.

නමුත් අවිද්‍යාව, තෘෂ්ණාව, උපාදානය ඒවා අහෝසි කළ යුතුයි. ඒවා නැසිය යුතුයි. ඒවා අත්හළ යුතුයි. ඒ සඳහා බුදුරජාණන් වහන්සේ දහම් දෙසුවා. එහෙම නම් බිරිඳ, සැමියා, දරුවා, අම්මා, තාත්තා, ගේදොර, ඉඩකඩම්, යානවාහන, රට, ජාතිය, ශාසනය, ලෝකය, සොබාදහම මේවා පැවැත්විය යුතුයි. ඒවා සම්බන්ධව අවිද්‍යාවෙන් මූලාවෙන් අපේ මනසේ ඇතිවෙන තෘෂ්ණාවයි අපි අත්හළ යුත්තේ.

මේ ජීවිතයේම නිවන් දැකීම පිළිබඳව උනන්දු වෙන, මේ ශාසනයේම යම් මාර්ග ඵලයක් ලබන්නට උත්සාහ කරන පිරිස වර්තමානයේ වැඩි වෙමින් පවතිනවා. ඒක සතුටු වෙන්නට පුළුවන් හොඳ ප්‍රවණතාවක්. බෞද්ධයෝ හැටියට අපට ඒක අගය කරන්න පුළුවන්. නමුත් ඒ ප්‍රතිපදාව තුළ අපි නිවැරදි වැටහීමක් ඇතිව කටයුතු කරන්නේ නැතිනම්, අන් අය කරන ආකාරය දිහා බලලා අපිත් යමක් කරන්නට වැයම් කරනවා නම්, අර බෙලිගෙඩිය තල් අත්ත උඩට වැටිලා භාවා දුවගෙන යන කොට අහස කඩත් වැටෙනවයි කියලා අනෙක් සියලු සතුනුත් ඒ පස්සෙන් දුවගෙන ගියා වගේ වෙනවා. හැමෝම බියපත් වෙලා දිවි රැකගන්නට තමයි දුවන්නේ. ඒකෙ වැරද්දක් නැහැ. නමුත් ඇත්තටම ගැටළුව මොකක්ද කියලා බැලුවම කවුරුත් හරියට කාරණය හඳුනා ගත්ත කෙනෙක් නැහැ.

ප්‍රතිපදාව තමතමන්ට අහහ්‍යයි

නමුත් නිවන් දැකින්නට යන ගමන එහෙම නිතච්ච නැතිව යන්න පුළුවන් එකක් නෙවෙයි. තමන් ඉන්නේ කොතනද? තමන්ගේ ඉලක්කය කුමක්ද? තමන්ගේ දුබලකම් මොනවද? තමන්ගේ හැකියාවන් මොනවද? තමන්ගේ පරමාර්ථය සාධනය කරගන්නට සුදුසු නිවැරදි ප්‍රතිපත්ති මාර්ගයද තමන් මේ පුහුණු කරමින් සිටින්නේ? මේවා පිළිබඳව නැවත නැවත කල්පනා කරලා බැලිය යුතුයි. කුමක් නිසාද? නිර්වාණ ගාමිනී ප්‍රතිපදාව න්‍යායක් වශයෙන් එකක් වුණාට පුද්ගලයන්ගේ වශයෙන් තම තමන්ට අනන්‍ය වෙනවා. අප හැම කෙනකුම චතුරාර්ය සත්‍යයයි අවබෝධ කළයුත්තේ, ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගයයි වැඩිය යුත්තේ. නමුත් ඒ ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය, මා වැඩිය යුත්තේ සැරියුත් භාමුදුරුවො විදිහට නෙවෙයි. මට අනන්‍ය විදිහටයි. මම ඉන්නා තැන ඉඳලා මගේ දුබලකම් හඳුනාගෙනයි මම පුහුණු කළයුත්තේ. එහෙම පුහුණු කරලා යම් දිනෙක සැරියුත් භාමුදුරුවන්ගේ තත්වයට අවශ්‍ය

නම් කෙනකුට පත්වෙන්නට බැරිකමක් නැහැ. විශාඛාවගේ සුජාතාවගේ අනාථපිණ්ඩික සිටුවනුමාගේ තත්වයට යම් කෙනකුට පත්වෙන්නට බැරි කමක් නැහැ. නමුත් ඒ වරින් දිනා බලාගෙන බාහිරින් ඒ වගේ හැසිරීම නිවැරදි ගමන් මග නෙවෙයි. ඒක හුදෙක් අනුකරණය කිරීමක් පමණයි. ඒ නිසා තමන් යායුතු ක්‍රමය අපි පරිස්සමින් තෝරා ගන්නට ඕන. න්‍යායක් වශයෙන් ගත්තහම අපි හැම කෙනකුටම එකම නිවන් මග, එකම ධර්මානුධර්ම ප්‍රතිපත්තිය. නමුත් මේ දහම් මග බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරන්නේ අනුපූර්වගාමී ප්‍රතිපදාවක් හැටියට. තමන් ඉන්නා තැන ඉඳලයි පියවර නැගිය යුත්තේ, අන් අය සිටින තැන ඉඳලා නොවෙයි.

නිවන් මග පුහුණු කරද්දී පුද්ගලයන් අනුව වෙනස් වෙනවා වගේම, සම්මාසම්බුද්ධ පච්චේකසම්බුද්ධ ශ්‍රාවකබුද්ධ වශයෙන් ප්‍රාර්ථනාව අනුවත් වෙනස් වෙනවා. ඒ වගේම ගිහි පැවිදි වශයෙන් ප්‍රතිපත්ති ක්‍රමය අනුවත් වෙනස් වෙනවා. අවස්ථාව අනුවත් වෙනස් වෙනවා. මේ හැම දෙයක් අනුවම උස්පහන් වෙමින් අවස්ථාවට ගැලපෙන ආකාරයට හේතු සාධක සකසා ගතයුතු ගමන් මගකුයි නිර්වාණ ගාමිණී ප්‍රතිපදාව. එහෙම නැතිව අවිච්චක් හදාගෙන රාමුවක් හදාගෙන පවත්වන්නට ගියොත් විකෘතියක් වෙනවා. කුමක් නිසාද? එක් තැනකට එක් කාරණයකට යෝග්‍ය වුණු හේතු සාධක තවත් තැනකට තවත් කාරණයකට එලෙසින්ම යෝග්‍ය නොවන්නට පුළුවන් නිසා.

විටෙක දහම වහ දේ විටෙක අදහම වියහැකියි

යම් තැනක සත්‍ය ප්‍රකාශ කිරීම වඩා අර්ථ සම්පන්න වෙන්නට පුළුවන්. තවත් තැනක ඒ සත්‍යයම ප්‍රකාශ කිරීම මහ විනාශයක් ඇති කරන්නට පුළුවන්. එබඳු තැන සත්‍යය වුවත් ප්‍රකාශ නොකළ යුතු බවයි බුදුහාමුදුරුවෝ දේශනා කරන්නේ. ඒ කියන්නේ බොරු කියන්න කියලා නෙවෙයි. එතැනට උචිත විදිහට කතා කරන්න ඕන, නැතිනම් නිහඬ වෙන්න ඕන. ඒ හැකියාව අප තුළ නොතිබුණොත් 'මම කියන්නේ ඇත්ත නම් මොකටද බය වෙන්නේ. කාගේ වැරද්දක් දැක්කත් මම නම් මූණටම කියනවා.' මෙහෙම හිතන එක සෘජු බවක් කියලා අපට හිතනට එතන තියෙන්නේ තමන්ට සංයමයක් දමනයක්, නිවැරදි පුහුණුවක් නැතිකමේ දෝෂය විනා ධර්මානුධර්ම ප්‍රතිපත්තිය නෙවෙයි. ඒ

නිසා මේ දහම් මග පුහුණු කරද්දී පළමුව අපි එහි මූලික සිද්ධාන්ත නිවැරදිව හඳුනා ගන්න ඕන. ඉන් පසුව පරමාර්ථයට ප්‍රතිපත්තියට අවස්ථාවට පුද්ගලයාට යෝග්‍ය විදිහට එය ප්‍රගුණ කරන්න ඕන. එතකොටයි තමන්ට අනන්‍ය ක්‍රමය හඳුනාගෙන තමන් ඉන්නා තැන ඉඳලා ඉදිරියට යන්න පුළුවන් වෙන්නේ.

අපි එක් උදාහරණයක් අරගෙන බලමු. ගිහි පැවිදි දෙපිරිසම නිවන් දැකීම සඳහා අවබෝධ කළයුත්තේ චතුරාර්ය සත්‍යය. ඒ සඳහා පුහුණු කළයුත්තේ එකම ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය. නමුත් ගිහියාට ධර්මය වන දේ පැවිද්දාට අධර්මය වෙන අවස්ථා තියනවා. පැවිද්දාට ධර්මය වන දේ ගිහියාට අධර්මය වෙන අවස්ථා තියනවා. ගිහියාට ශීලය වන දේ පැවිද්දාට දුශ්ශීලය වියහැකියි. පැවිද්දාට ශීලය වන දේ ගිහියාට දුශ්ශීලය වියහැකියි. ඒ කොහොමද? අපි එක් උදාහරණයක් අරගෙන බැලුවොත්, ගිහියෙක් හැටියට අන්‍ය ස්ත්‍රී පුරුෂයන් ඇසුරු නොකොට, තමන් නීත්‍යානුකූලව වෙන්කරගත් බිරිඳ හෝ සැමියා සමග කම්සැප විඳිමින් ගුණ දහම් වැඩීම ගිහියාට ශීලයක්. ගිහි සාමිච්චි ප්‍රතිපදාව අනුව ඒක උසස් ධර්මයක්. එය කාම මිථ්‍යාචාරයෙන් වැලකීම නම් වූ ශීලයයි. දහමේ එය සඳහන් වෙන්නේ සදාර බ්‍රහ්මචරියාව නමින්. බ්‍රහ්මචරියාව දෙයාකාරයි, ආර්ය බ්‍රහ්මචරියාව සහ සදාර බ්‍රහ්මචරියාව යනුවෙන්. සදාර බ්‍රහ්මචරියාව කියන්නේ තමන්ගේ කාමාශාවන් එක් බිරිඳකට එක් සැමියෙකුට පමණක් සීමා කරලා සංයමයෙන් දමනයෙන් ගුණ දහම් වඩන්නට යොමුවීම. ඒක උසස් ශීලයක්. දෙවි බඹුන්ගේ පවා වන්දනමානන ලබන්නට යෝග්‍ය වූ ශීලයක්.

නමුත් පැවිද්දෙක් කල්පනා කළොත්, ගිහියා අවබෝධ කරන චතුරාර්ය සත්‍යය පැවිද්දන් අවබෝධ කරන්නේ. ගිහියා අනුගමනය කරන ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගයමයි පැවිද්දන් අනුගමනය කරන්නේ, ගිහියාට එක බිරිඳක සමග එක සැමියකු සමග කම්සැප විඳිමින් නිවන් දකින්න පුළුවන්නම් ඇයි පැවිද්දාට ඒක අයෝග්‍ය? පැවිද්දාත් ඒ නිවන් මගනේ යන්නේ? එහෙම සිතලා පැවිද්දා ක්‍රියා කළොත් පැවිද්දාට එයම දුශ්ශීලයක්. පැවිද්දාට එයම අධර්මයක්. එකම දහම් මග, එකම නිවන් මග, එකම චතුරාර්ය සත්‍යය, එකම ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය. නමුත් පුද්ගලයාගෙන් පුද්ගලයාට ඒ ඒ පුද්ගලයාගේ ප්‍රතිපදාවට අනුරූපව, අවස්ථාවට අනුරූපව, පරමාර්ථයට අනුරූපව, ප්‍රතිපදාව වෙනස් වෙනවා. එනිසා දහම

පුහුණු කරද්දී තමන්ට අනන්‍ය ක්‍රමය හරියට හඳුනා නොගෙන පවත්වන්නට ගියොත්, එයින්ම නිවන් මග ඇතිරෙනවා පමණක් නෙවෙයි මෙලොව ජීවිතයෙන් අර්බුද මතු වෙනවා.

හිතුවක්කාර බව දහම නොවෙයි

සමහර වෙලාවට අපි දකිනවා විවාහ ජීවිත ගතකරන අය හිඤ්ඤාත් වහන්සේලා දිහා බලලා ‘ස්වාමීන් වහන්සේලා ආර්ය බුන්මවර්යාව ආරක්‍ෂා කරන නිසයි ඉක්මනින් නිවන් දකින්න පුළුවන් වෙන්නේ. මමත් අද ඉඳලා බුන්මවාරී වෙනවා’ කියලා බිරිඳගේ හෝ සැමියගේ අනුමැතියකින් තොරව තමන්ගේ තනි මතයට හිතුවක්කාර නිගමනයකට එනවා. ඒ තැනැත්තා කල්පනා කරනවා ‘දැන් මම බුන්මවාරී ශීලයක් ආරක්‍ෂා කරනවා, මේ ජීවිතයේදීම සෝවාන් වෙන්න’ කියලා. එහෙම හිතාගෙන හිටියට ඒ ප්‍රතිපත්ති ක්‍රමය නිසා අනෙකාට මොකද වෙන්නේ? ඒ තැනැත්තා හෝ තැනැත්තී පර අඹුවන්, පර පුරුෂයන් සොයා යන්නට, විකෘති කාමයට දුරාවාරයට නැඹුරු වෙන්නට නිවස තුළින්ම මගක් සකසලා දුන්නා වෙනවා. එයම සමාජ සාරධර්ම දෙදරා යන්නට, අනාථ දරුවන් බිහි වෙන්නට, සමාජරෝග පැතිරෙන්නට හේතුවක් වියහැකියි. මේ මහා අනර්ථයට මූලික වුණේ, අර බුන්මවර්යාවයි කියලා හිතාගෙන හිතුවක්කාර විදිහට ගත්ත තීරණය.

මේකෙන් අදහස් කරන්නේ ගිහියෙකුට බුන්මවාරී වෙන්න බැහැ කියන එක නෙවෙයි. ගිහියෙකුට බුන්මවාරී වෙන්නට ක්‍රම තියෙනවා. එක්කෝ විවාහ නොවී ඉන්නට ඕන. දැනට තමන් විවාහ වෙලා නම් දෙදෙනා සමගිව සුහදශීලීව සාකච්ඡා කරන්න ඕන දෙදෙනාම බුන්මවාරීව ජීවත් වෙන්න සූදානම්ද කියලා. අර හදාකාපිලානි සහ පිප්පලී මානවක වගේ. දෙමාපියන්ගේ ඕනකමට දෙදෙනා විවාහ ගිවිසගත් නමුත් පිප්පලී මානවකයා තීරණය කලා මට විවාහ ජීවිතයක් ගතකරන්නට ඕන නැහැ. හදාකාපිලානිත් කියනවා මටත් ඕන නැහැ. නමුත් ඕන නැහැ කියන්නේ අනිත් කෙනා කියන නිසාද ඇත්තටම දෙදෙනාටම එහෙම අවශ්‍යතාවක් නැතිද කියලා තීරණය කරන්න දෙදෙනා උපායක් යෙදුවා. නින්දට යනකොට සමන් පිවිච මල්දම් දෙකක් ගොතලා දෙදෙනා අතරින් එලා තබනවා. සිහිනෙන් හෝ කාම සංකල්පනාවක් මතු වෙලා තමන්ගේ සීමාව අතික්‍රමණය කළොත් ඒ තැනැත්තා සිටින පැත්තෙන් මල් දම තැලෙනවා. එහෙමනම් උදේට තීරණය කරන්න පුළුවන් අවංකවමද

මේ බුන්මවාරී වෙන්නට කැමැත්ත පල කළේ කියලා. මෙසේ ඔවුන් තමතමන්ව අධ්‍යයනය කරලා පරීක්‍ෂා කරලා හරියට හඳුනා ගන්නා දෙදෙනා තුළම පිවිතුරු සංකල්පනා තියෙන බව. දෙදෙනාටම බුන්මවර්යාව ආරක්‍ෂා කරන්න අවශ්‍යතාව සහ හැකියාව තියන බව තේරුම් අරගෙන ඒ අය දිවිහිමියෙන් බුන්මවාරී වුණා. එහෙම නැතිනම්, තමන්ට බුන්මවාරී වෙන්න ඕන නම් අනෙකාට තමන් කැමති විදිහට විවාහ ජීවිතයක් ගතකරන්න අවසර දෙන්න ඕන. එහෙමත් නැතිනම් අනෙකාගේ අවසරය ඇතිව තමන්ට ගිහිගෙයින් නික්මිලා මහණ වෙන්න පුළුවන්. ඒ කිසිවක් නැතිව විවාහ ජීවිතයක් ගතකරන බව ලෝකයට පෙන්වා සිටිමින්, නමුත් ඔවුනොවුන් අතර එබඳු පැහැදිලි සම්මුතියකින් තොරව තමන් එවැනි හිතුවක්කාර තීරණයකට පැමිණෙනවා නම් එය ගිහි ජීවිතය තුළ විකෘතියක්.

පැවිද්දාට ආර්ය බුන්මවර්යාව නිවන් දකින්නට උපකාර වන ප්‍රතිපත්ති ක්‍රමයක් වුණාට විවාහක ගිහියා එසේ තනි තීරණයකට එළඹුණොත් එය ධර්මානුධර්ම ප්‍රතිපත්තියක් වෙන්නේ නැහැ. මේ උදාහරණ කිහිපය මූලික වශයෙන් සිහිපත් කළේ අත්හැරීම පුහුණු කරද්දී ඔන්න ඔය වගේ පටලැවිලි අපට සමාජය තුළ පෙනෙන්නට තිබෙන නිසයි. අත්හරිනවා කියලා කිව්වම අර පවත්වන්නට ඕන දේවල් තමයි කප්පාදු කරගෙන කප්පාදු කරගෙන යන්නේ. බිරිඳ, සැමියා, දරුවා, ගේදොර, ඉඩකඩම්, යානවාහන, රැකියා, ව්‍යාපාර, රට, ජාතිය, ශාසනය දන්දීම, පින්කම් කිරීම, මේවා තමයි අත්හැරගෙන අත්හැරගෙන යන්නේ. නමුත් සැබැවින්ම අත්හළයුතු කෙලෙස් ධර්ම මනසේ දෝරෙ ගලනවා.

කෙලෙස් හැසීම හා ඵලෙස පෙනී සිටීම

එදා සෝවාන් වුණු අය පවා විවාහ ජීවිතයට ඇතුළත් වුණා, දරුවන් ලැබුවා, ලෝකය පැවැත්වුවා. අද සමාජයේ සෝවාන් වෙන්නට සූදානම් වෙනකොටම අර සියලු ලොකික සබඳතා බැහැර කළ යුතුයි කියලා හිතනවා. ඇත්තටම ඒ දේවල් බැහැර කරන්නේ ඒවායේ නිසරු බව දැනගෙනද? එහෙම නැතිනම් තමන් දේවල් අත්හරින කෙනෙක් බව ලෝකෙට පෙන්වන්නද? එහෙමත් නැතිනම් අනවබෝධය නිසා කාරණය පටලවාගෙනද? ඇත්තටම නිසරු බව තේරුම් අරගෙන අත්හරිනවා නම් එය විනිශ්චයයි. එහෙම කරන්න බැරිනම් තමන් සියල්ල අත්හරින කෙනකු වගේ ලෝකය

ඉදිරියේ පෙනී සිටින්න ඕන නෑ, තමන්ගේ ශක්ති ප්‍රමාණයෙන් මනස පුහුණු කිරීමයි අවශ්‍ය වෙන්නේ. නමුත් අද බොහෝ දෙනාට අවශ්‍ය වෙන්නේ කෙලෙස් දුරු කිරීමට වඩා තමන් එහෙම කරන කෙනකු බව අන් අයට අඟවන්න. ඇතුළත කෙලෙස් දුරුකළාට ලෝකෙට පෙනෙන්නේ නැහැ. අර බාහිර ලෝකයේ දේවල් කප්පාදු කළහම තමයි ලෝකෙට පෙනෙන්නේ බොහෝ දේවල් අත්හරින කෙනකු හැටියට. ඉතින් බොහෝ දෙනා තමන්ටත් නොදැනුවත්වම මේ වංචක ධර්මයට හසුවෙනවා.

තමන් බොහෝ දේ අත්හරින කෙනකු හැටියට ලෝකෙට පෙන්වන ක්‍රමය අනෙකක්, නිවන් දකින ක්‍රමය අනෙකක්. බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ දෙක පැහැදිලිව දෙකක් බව දේශනා කරනවා. අපට ලෝකයා ඉදිරියේ තමන්ගේ ප්‍රතිරූපය හදාගන්න ඕන නම් ඒක වෙනම වැඩ පිළිවෙලක්, තමන් අවංකවම තමන්ගේ හිත දිහා බලමින් දුර්ගුණ දුරුකරනවා නම්, ගුණදහම් වඩනවා නම් ඒක වෙනම කාරණයක්. ඒක ලෝකෙට පෙනෙන්නේ නැති වෙන්න පුළුවන්. ඒකට කරන්න දෙයක් නෑ. රහතන් වහන්සේ කවුද පාඨග්ජනයා කවුද කියලා අන් අයට හඳුනා ගන්නට බැරි වෙන්න පුළුවන්. නමුත් ඒ ගැන රහතන් වහන්සේලා කරදර වෙන්නේ නැහැ. අහන කෙනාට ප්‍රයෝජනයක් වෙනවා නම් හෝ වෙනත් අත්‍යාවශ්‍ය අවස්ථාවකදී හෝ තමන්ගේ අර්භත්වය රහතන් වහන්සේ විසින්ම අන් අයට ප්‍රකාශ කරන්න පුළුවන්. නමුත් අදකාලේ රඟපාන රහතුන් වගේ, මම රහත් වෙලා මම බුදු වෙලා මම සෝවාන් වෙලා කියමින් අන් අය ඉදිරියේ රඟපාන්නට කෙලෙස් නැසූ උතුමන් වහන්සේලා උත්සාහ කරන්නේ නැහැ. කුමක් නිසාද? නිවන් දැකීම තමන්ගේ පෞද්ගලික කාර්යයක්. ඒක ලෝකයා දැන ගන්නවද නැතිද කියන කාරණය මත නෙවෙයි තමන්ගේ විමුක්තිය තීරණය වෙන්නේ.

තමන් ඉන්න කොතැනද?

ලෝකයාට නිසි මග පෙන්වන්නට ඕන නම්, ලෝකයාට යහපතක් වෙනවා නම් එතැනදී අවශ්‍ය පමණට කාරණා පැහැදිලි කරදෙන්නට ඉදිරිපත් වෙන්න ඕන. නමුත් මම මෙහෙම කෙනෙක්ය කියලා ලෝකෙට කියා ගන්න ඕන නම් එතැන තියෙන්නේ සක්කාය දිට්ඨිය සහ මමායනය. රහත්වීම කෙසේ වෙතත් සෝවාන් වෙනවා කියන්නේ මොකක්ද කියලා හරියට තේරුම් ගත්තොත් ඒ වගේ ප්‍රකාශනයක් කරන්න ඉඩක් නැහැ. අවංකවම

අත්හැරීම ප්‍රගුණ කරමින් නිවන් දකින්නට වැයම් කරන අය ගිහි පැවිදි දෙපසයේම ඉන්නවා. ඒ අතර බොහෝ දෙනකු අර තල් අත්ත උඩට බෙලි ගෙඩිය වැටිලා භාවා දුටුකොට තමනුත් ඒ පස්සෙන් දිව්වා වගේ අන් අය දුටුන දුටුන විදිහට දුටුගෙන යනවා. තව පිරිසක් දූත දූතම ලෝකයා රවටමින් ධනය බලය හෝ පිරිවර රැස් කරගන්න රඟපෑමක් කරනවා. ඒ අතර තවත් පිරිසක් සැබවින්ම අත්හළ යුත්තේ මොනවාද පැවැත්විය යුත්තේ මොනවාද කියලා නිවැරදි වැටහීමක් නැතිකම නිසා පටලැවී සිටිනවා. කවදත් ලෝකයේ ටිකෙන් ටික දහම සැඟවී යනකොට එබඳු තත්වයන් උද්ගත වෙනවා. ඒ නිසා අපි කළ යුත්තේ අනුන්ට චෝදනා කිරීම හෝ නිග්‍රහ කිරීම නෙවෙයි, මම ඉන් කවර කොටසටද වැටෙන්නේ කියලා සොයා ගැනීමයි. මමත් රඟදක්වන කෙනෙක්ද? එහෙම නැතිනම් පටලවා ගත් කෙනෙක්ද? එහෙමත් නැතිනම් සැබෑවටම නිවන් මග අනුගමනය කරන කෙනෙක්ද? සැබෑවටම නිවන් මග අනුගමනය කරන කෙනකු නම්, ලෝකය ලෝකය හැටියට පැවතුණාවේ. තියන දේවල් තියෙන හැටියට තිබුණාවේ. ඒවා පිළිබඳව අවිද්‍යාවෙන් මුලාවෙන් ඇතිවෙන තෘෂ්ණා උපාදානය දුරු කිරීමට වැයම් කිරීමයි කළයුත්තේ. එයයි සැබෑ අත්හැරීම.

නමුත් නිවන් දැකීමේ සැබෑ ඕනෑකමින්ම ක්‍රියා කරන කෙනකු වුණත් වඤ්චක ධර්මවලට හසුවෙන්න පුළුවන්. එනිසා අපි මෙහිදී හඳුනාගත යුතුයි අත්හැරීම හෙවත් නිවැරදි නෛෂ්ක්‍රමය සංකල්පනාව කුමක්ද, නිවැරදි නෛෂ්ක්‍රමය වගේ පෙනී සිටිමින් අපේ සිත රවටන අත්‍ය මනෝභාවයන් මොනවාද කියලා. එබඳු කරුණු කිහිපයකුයි අපි මෙහිදී විමසා බලන්න.

- නැතිකම හෝ බැරිකම වසාගන්නට දරන උත්සාහය අත්හැරීමක් (නෛෂ්ක්‍රමයක්) වගේ තමන්ට හැඟෙන්න පුළුවන්
- බිය නිසා දේවල් අතහැර දැමීම සැබෑ නෛෂ්ක්‍රමයක් වගේ දූතෙන්න පුළුවන්.
- ද්වේශය හෝ නූරුස්තාබව නිසා දේවල් අතහැර දැමීම සැබෑ අත්හැරීමක් වගේ පෙනෙන්න පුළුවන්.

- එකම දේ නැවත නැවත දිගුකලක් භුක්තිවිඳීම නිසා ඉන්ද්‍රියන්ට යම් වෙහෙසක් දැනෙනවා, එතැනදී දේවල් බැහැර කිරීම සැබෑ අත්හැරීමක් වගේ හැඟෙන්න පුළුවන්.
- ලෝක සම්මතයට අනුව ගිහිගෙයින් පන්සලට, පන්සලෙන් ආරණ්‍යයට ආදිවශයෙන් නික්මයාම සැබෑ නෛෂ්ක්‍රමයක් වගේ පෙනෙන්න පුළුවන්.

දානය සහ නෛෂ්ක්‍රමය

ඒ වගේම වර්තමානයේ දානයයි අත්හැරීමයි දෙකක් තරමක් පටලවාගෙන තියන බව පෙනෙනවා. වර්තමානයේ බොහෝ දෙනා දන්දීම අත්හැරීමක් හැටියට හඳුනා ගන්නට වැයම් කරනවා. නමුත් දානය කියන්නේ එක් පාරමිතාවක්, නෛෂ්ක්‍රමය වෙනත් පාරමිතාවක්. මේ දෙක දෙකක්. දන්දීම වෙනත් පරමාර්ථයකින් කෙරෙන්නේ. නෛෂ්ක්‍රමය තවත් පරමාර්ථයකින් කෙරෙන්නේ. නෛෂ්ක්‍රමය කියන්නේ අපි මූලින් සඳහන් කළ ආකාරයට නිසරු බව හඳුනාගෙන අත්හැරීමයි. දානය කියන්නේ තමන් සතු දේ අන් අයගේ යහපත පිණිස කැපකිරීමයි. අත්හරින්නට ඕනනම් අන් අය මත පටවන්න ඕන නැහැ, ඒක කුණු ගොඩට වීසි කරන්න පුළුවන්. අන්අයට යමක් දියයුත්තේ තමන්ට ඒක අත්හැරගන්න ඕන නිසාවත් තමන්ට ඒකෙන් ගැලවෙන්න ඕන නිසාවත් නෙවෙයි, ඒ අයගේ යහපත පිණිසයි. මේ දෙක අපි පටලවා නොගතයුතුයි.

උදාහරණයක් හැටියට මගෙ වටාපත මට එපානම් ඒක ඉවත දමන්න පුළුවන්. 'අනේ මට මේකෙන් ගැලවෙන්න ඕන ඒ නිසා ඔබ වහන්සේ කියාගන්න' කියලා තව ස්වාමීන් වහන්සේ නමකට දෙනවා නම් ඒක මොනවිදිහේ දානයක් ද? මම උන්වහන්සේට මගෙ වටාපත දෙනවානම් දියයුත්තේ මට ඒකෙන් ගැලවෙන්න නෙවෙයි උන්වහන්සේගේ ප්‍රයෝජනය සලකාගෙනයි. වටාපත මටත් දැඩිසේ අවශ්‍ය වෙන්න පුළුවන්. මටත් මෙපමණයි තියෙන්නේ. නමුත් අනිත් හාමුදුරුවන්ට වටාපතක් නැහැ. උණුසුම නිසා උන්වහන්සේ බොහොම පීඩාවෙන් ඉන්නවා. මගෙ වටාපත උන්වහන්සේට දුන්නොත් උන්වහන්සේට ටිකක් පවත් සලාගෙන පහසුවක් ඇතිකර ගන්න පුළුවන්. ඒ නිසා මගේ අපහසුව මම විඳගෙන හෝ උන්වහන්සේගේ යහපත සලකාගෙන එය දෙන්න පුළුවන්නම් අන්න ඒකටයි දානය, පරිත්‍යාගය කියලා කියන්නේ.

ඒ නිසා තමන්ට අවශ්‍ය නැතිනම් ඉවත දමන්න. අනුන්ට දියයුත්තේ තමන්ට එපා නිසා නොවෙයි, ඔවුන්ගේ යහපත පිණිසයි. අපි හිතමු තමන් ඇඳපු ඇඳුමක් තියනවා කියලා. දැන් තමන්ට අදින්න බෑ හිරයි. නමුත් මේක ටික දවසයි තමන් ඇඳලා තියෙන්නේ. මේක තව කාටහරි පාවිච්චි කරන්න පුළුවන්. දැන් ඇඳුම් අල්මාරිය සුද්දකරගන්න කියන පදනමේ නම් ඒක තව කෙනකුට දෙන්නේ, එතන තියෙන්නේ සැබෑ දානයක් නෙවෙයි. ඒක තමන්ට අදින්න බැරි වුණත් තව කෙනකුට ප්‍රයෝජන ගතහැකි නිසා, සුදුසු කෙනකු සොයා බලලා දෙන්න. ඒක උසස් දානයක්. නමුත් එතැනදී මට එපා නිසා, මට ගැලවෙන්න ඕන නිසා, මට අතහැරගන්න ඕන නිසා දෙනවා නෙවෙයි. තවකෙනකුට ප්‍රයෝජනවත් නිසා, තවකෙනකුට යහපතක් වෙන නිසා දෙනවා. එතැනයි පරිත්‍යාගශීලී හැඟීම තියෙන්නේ. ඒක උසස් මනුෂ්‍ය ධර්මයක්.

නෛෂ්ක්‍රමය කියන්නේ නිසරු බව දැකලා අත්හැරීම. දානය කියන්නේ අනුන්ගේ යහපත උදෙසා තමන් සතු දේ පරිත්‍යාග කිරීම. පූජාව කියන්නේ ගුණයත් ප්‍රයෝජනයත් දෙකම සලකාගෙන යමක් පරිත්‍යාග කිරීම. දැනට ජීවමානව නැති බුදුරජාණන් වහන්සේ හෝ රහතන් වහන්සේලා උදෙසා යම් පූජාවක් කරන්නේ උන්වහන්සේලාගේ ගුණ සිහි කරන්නයි. ඒක උන්වහන්සේලාගේ ගුණයට කරන උපහාර පූජාවක්. මේවා බාහිරින් එකවගේ පෙනුණට මනෝභාවයන්ගේ වෙනස හඳුනාගෙන ක්‍රියා කළ යුතුයි. එවිටයි ඒ ඒ ක්‍රියාවෙන් ඒ ඒ ගුණය මතු වෙන්නේ.

ඒ වගේම දානය කියන්නේ කෑම දෙනවා කියන එක පමණක් නෙවෙයි. ආහාර හෝ ඇඳුම් හෝ මිලමුදල් හෝ ඕනම දෙයක් දිය හැකියි. සැබැවින්ම දෙන්නේ මොනවද කියන එක තීරණය කළයුත්තේ ලබන තැනැත්තාගේ අවශ්‍යතාව අනුවයි. කෑම ඕන වෙලාවට බෙහෙත් දීලා වැඩකුත් නෑ, බෙහෙත් ඕන වෙලාවට කෑම දීලා වැඩකුත් නෑ. දානයේදීත් යම් අතහැරීමක් සිදුවෙනවා. නමුත් එහි මූලික පරමාර්ථය වෙන්නේ අන් අයගේ යහපත සලකාගෙන ක්‍රියා කිරීමයි. ඒ නිවැරදි පරමාර්ථය හඳුනා ගන්න පුළුවන්නම් තමයි දානය නිසා නියම සද්භාවය, මනුෂ්‍ය ධර්ම අපකූල අවදි වෙන්නේ. එහෙම නොවුණොත් කොතෙක් දන් දුන්නත්, අනුන් ගැන හිතලා වැඩකරන්න පුරුදු වෙන්නේ නෑ. ඒක බොහොම සියුම් කාරණයක්.

නිවන් දැකීමට දන්දීම

දැන් සමහර වෙලාවට දායක පිරිස දානය සකස් කරගෙන බොහොම දුරබැහැර ඉඳලා එනවා. වෙහෙස මහන්සිවෙලා සකසගෙන ආ දානය බෙදනකොට හාමුදුරුවන්ට ඒවා අපට්‍ය නිසා හෝ වෙනත් හේතුවක් නිසා හෝ අත වහලා ප්‍රතිකෂෙප කරනවා. එතකොට සමහර මව්වරු කියන්නේ 'අනේ ස්වාමීන් වහන්සේ අපටත් නිවන් දෙන්න, අපටත් පින් සිදුකරගන්න ටිකක්හරි වළඳන්න. මේ රැයක් එලිවෙනකම් මහන්සිවෙලා හදාගෙන ආවේ. අනේ ටිකක්හරි වළඳන්න.' දැන් උන්වහන්සේ අපට්‍ය දේ වළඳලා අසනීප වුණාට කමක් නැහැ, මට නිවන් දෙන්න මගේ දාන ටික වළඳන්න ඕන. නිවනේ නාමයෙන් මිනිසුන් ඒ තරම්ම පටු ආකල්ප ඇතිකර ගන්නේ ඇයි? දානයේ නිවැරදි පරමාර්ථය මතුකර ගන්න බැරිකම නිසා. හාමුදුරුවන්ට දානයක් දෙනවා නම් දියයුත්තේ මම නිදිවරාගෙන හදපු නිසාවක් මට නිවන් දැක ගන්න ඕන නිසාවක් නෙවෙයි, උන්වහන්සේගේ කුසගිනි නිවීමට. උන් වහන්සේට ගුණදහම් වඩන්න උදව් කිරීමට.

මා පමණක් නොවෙයි අන් අයත් සුවෙන් සිටිය යුතුයි, ඒ නිසා මගේ ශක්ති ප්‍රමාණයෙන් අන් අය සුවපත් කරන්න, අන් අයට යහපත කරන්න මා කැප විය යුතුයි කියන මේ ආකල්පයයි පරිත්‍යාගයේ සැබෑ මනෝභාවය විය යුත්තේ. අද සමාජයේ බොහෝවිට එබඳු උසස් පරමාර්ථ ටිකෙන් ටික විශැකෙමින් යනවා. එතකොට නිවන් දෙන්න සිතීම උසස් පරමාර්ථයක් නෙවෙයිද කියලා කෙනකු සිතන්න පුළුවන්. නිවන් දැකීමට සිතීම උසස්ම පරමාර්ථයක්, එහි තර්කයක් නෑ. නමුත් ඒ පරමාර්ථය ඉටු වෙන්න නම් සිතුවිල්ල පමණක් ප්‍රමාණවත් නැහැ, අවශ්‍ය ගුණ මතුකර ගන්නත් ඕන. නිවන කියන ලේබලය අලවපු පමණට නුවණින් තොරව කරන ක්‍රියා නිවනට හේතු වෙන්නේ නැහැ.

අපවත් වී වදාළ මඩිහේ පඤ්ඤාසීහ මහ නායක හාමුදුරුවෝ දානයේ සැබෑ අරුත මතු කරන්න හොඳ වැඩ පිළිවෙලක් සකස් කරලා තිබුණා. 'ආත්මසුඛවිහරණ පරිත්‍යාග අරමුදල.' ඒ අරමුදලට යොදවන්නේ අතිරික්ත මුදල් නෙවෙයි. එක වේලක් හරි තමන් නොකා ඉඳලා, ඒ සඳහා වැය වෙන මුදල මේ අරමුදලට යොදවන්නයි උන්වහන්සේ උපදෙස් දීලා තියෙන්නේ. ඇයි ඒ? දානයේ සැබෑ පරමාර්ථය හෙවත් 'අනුන්ගේ යහපත වෙනුවෙන්

කැපවීම' උගන්වන්න. ඒ සඳහා ධනය හෝ භෞතික සම්පත් කැප කරන්න පුළුවන්නම් එය දාන පාරමිතාවයි. අංගප්‍රත්‍යංග කැපකරන්න පුළුවන්නම් දාන උපපාරමිතාවයි. ජීවිතයම කැපකරන්න පුළුවන්නම් දානපරමත්ථ පාරමිතාවයි. ඒ ඒ තරමට දානය උසස් වෙනවා. දානපරමත්ථ පාරමිතාව සම්පූර්ණ වෙන්න තමන්ගේ ජීවිතය විනාශ වියයුතුමයි කියන එක නෙවෙයි ඒකෙන් අදහස් කරන්නේ. අන් අයගේ යහපත පිණිස ජීවිත පරිත්‍යාගයෙන් කැපවීමයි.

නිවනේ නාමයෙන් අනුන් නොතකාහැරීම

ඉතින් මේ ආකල්පය සංවර්ධනය කරගන්නට නම් 'මට කියනකොට දෙනවා, මට වැඩි නිසා දෙනවා, මට එපා නිසා දෙනවා, මට පිං සිදුකරගන්න දෙනවා' කියන තැනින් ඔබ්බට යායුතුයි. මට යමක් ඕන වුණත් ඒ මගේ අවශ්‍යතාව යටතරගෙන අන් අයගේ යහපත වෙනුවෙන් කැප වෙන්න මට පුළුවන්ද, එවිටයි සැබෑ මානව ධර්ම අවදි වෙන්නේ. ඒ නිසයි දානය සියළු යහගුණවල මූලටම බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරන්නේ. මේ සැබෑ මනුෂ්‍ය ආකල්පය සංවර්ධනය වුණොත් පමණයි අප අතර පොදුහැඟීම, සමගිසම්පන්න භාවය, කරුණා මෙමිත්‍රිය ඇති කරගෙන, රටක් හැටියට ජාතියක් හැටියට සමාජයක් හැටියට නැගී සිටින්න පුළුවන් වෙන්නේ. මේ ආකල්ප දුරුවෙන දුරුවෙන තරමට නිවන නැමති ඉලක්කය ඇතට ඇතට යනවා. අද බොහෝදෙනා බිරිඳ ගැනත් නොතකා, සැමියා ගැනත් නොතකා, දරුවා ගැනත් නොතකා, අම්මා තාත්තා ගැනත් නොතකා, රට ජාතිය ගැනත් නොතකා, ශාසනය ගැනත් නොතකා, මම නිවන් දැක ගත්තොත් ඇති කියන ආකල්පයෙන් ක්‍රියා කරන බව පෙනෙනවා. ඒ සැබෑ නිවන් මගද කියලා විමසා බැලිය යුතුයි. ඒ තුළින් සක්කාය දිට්ඨිය නම් වැඩෙන්නේ, ආත්ම තෘෂ්ණාව තුළ නම් ගිලෙන්නේ එයින් නිවන් මග ඇහිරෙනවා.

එක් දිනක ස්වාමීන් වහන්සේ නමක් සමග සාකච්ඡා කරනකොට උන්වහන්සේ පැවසුවා, පුළුවන් තරම් ඉක්මනින් නිවන් දැක ගන්නටයි මම නම් බලාපොරොත්තු වෙන්නේ කියලා. මම කිව්වා මගේ අදහසත් ඒක තමයි, නමුත් කෙලෙස් නැසුවාට පසුවත් සමහර රහතන් වහන්සේලාගේ වාසනා ගුණ හැටියට පුංචි පුංචි දුබලකම් ඉතිරිවෙලා තියෙනවා. ඒ කියන්නේ අර එක හාමුදුරුනමක් ආත්ම ගණනක ඇබ්බැහිය නිසා වක්කඩෙන්

පැන්නේ. උන්වහන්සේට ඒකෙන් අනර්ථයක් නෑ. නමුත් අනෙක් මිනිස්සු හිත් නරක් කර ගන්නවා. පිලිනදිවච්ඡ නාමුදුරුවො දෙවියන්ට ප්‍රිය හිඤ්ඤාත් අතර අග්‍රයි. නමුත් කතා කරන්නේ 'වසලයා මෙහෙට වරෙන්' ආදිවශයෙන්. උන්වහන්සේට එයින් හානියක් නෑ කෙලෙස් නසලා නිසා. උන්වහන්සේ තරහ සිතින් කතා කරනව නෙවෙයි. නමුත් අනෙක් මිනිස්සු රහතන් වහන්සේ ගැන හිත නරක් කරගෙන පවි සිදුකර ගන්නවා. ඒ නිසා මම සිහිපත් කළා ඉක්මනින් නිවන් දකින එක හොඳයි, නමුත් මට හිතෙනවා නිවන් දකින්න කලින් අර අනිත් අය පවි සිද්ධ කරගන්න විදිහේ දුර්වල ආබිබැහි අප ළඟ තියෙනවා නම්, ඒවත් අඩුකරගෙන නිවන් දැකීම හොඳයි කියලා. ඒ මොකද අර්හත් මාර්ග ඥානය ඉපදවීමෙන් පසුව නැවත ගුණ වැඩීමක් නැහැ. ඒ නිසා අනිත් අය වරදවා වටහා ගන්න විදිහේ පුංචි පුංචි දුබලකම් හදාගෙනම නිවන් දැකීම වඩා හොඳයි කියලා මම කිව්වා. එවිට උන්වහන්සේ කියනවා 'හා හා එහෙම හිතන්න එපා ලක්ෂයක් අපාගත වුණත් කමක් නෑ අපට නිවන් දකින්න පුළුවන්නම්' කියලා. ඉතින් ඒකද නිවන්මග? ඒකද ශාසනය? ඒකද ධර්මානුධර්ම ප්‍රතිපදාව?

නිවන ගැන මේ තරම්ම පටු විදිහට සිතන්න පෙළඹිලා තියෙන්නේ ඇයි? අර දන් දීමේ ඉඳලම මූලික මනුෂ්‍යධර්ම ගිලිහිලා. ඒ නිසා අපි පරිස්සමින් තෝරා ගන්න ඕන අත්හැරීම වෙනම කාරණයක්, දන්දීම තවත් කාරණයක්. කෙනකුට මේ ගුණ දෙකම අවශ්‍යනම් එකට පුහුණු කරන්නත් පුළුවන්. නුවණ තියන තරමට එකම කාරණයක් තුළින් අපට ධර්ම කාරණා කිහිපයක් පුහුණු කරන්න පුළුවන්. නමුත් පටලවා ගන්නේ නැතිව දන්දීමේ පරමාර්ථය හා අත්හැරීමේ පරමාර්ථය අතර වෙනස තේරුම් ගන්න ඕන. අත්හැරීම ගැන කථාකරද්දී මුලින්ම මේ පටලවිල්ල ලිහාගත යුතු නිසයි මේ කාරණය දීර්ඝ වශයෙන් සාකච්ඡා කළේ.

නැතිකම හෝ බැරකම නිසා අත්හැරීම

ඊලඟට අපි විමසා බැලිය යුතුයි අත්හැරීම වගේ පෙනෙන වැස්චක ධර්ම මොනවද කියලා. එහිදී පළමු කාරණය ලෙස අපි සිහිපත් කළේ, නැතිකම හෝ බැරකම වසාගන්න දරන උත්සාහය අත්හැරීමක් වගේ පෙනෙන්න පුළුවන්. බුදුරජාණන් වහන්සේ මිනිසුන්ව එබඳු අවස්ථාවලින් මුදවා ගන්න උපක්‍රමශීලීව ක්‍රියා කළා.

බුදුරජාණන් වහන්සේ වැඩසිටි සමයේ කෝසල රාජ්‍යයේ බන්දුල සෙන්පතියගෙ බිරිඳ මල්ලිකා දේවිය පිළිබඳව ඔබ අහලා ඇතිනේ. ඇය සෝවාන් ඵලලාභී කාන්තාවක්. විවාහ වෙලා කාලයක් යනතුරු ඇයට දරුවන් ලැබුනේ නැහැ. බන්දුල සෙන්පතියා යෝජනා කරනවා මට මගේ පරම්පරාව පවත්වන්න දරු සම්පතක් අවශ්‍යයි. ඔබෙන් මට දරුවකු ලැබෙන්නේ නැතිනම් මට තව බිරිඳක් කැන්දන් එන්න වෙනවා කියලා. ගැටුමක් නිසාවත් තරහක් නිසාවත් නෙවෙයි, පරම්පරාව පවත්වන්නට දරුවකු අවශ්‍ය නිසයි එහෙම යෝජනා කළේ. එහිදී බන්දුලමල්ලිකාව කල්පනා කරනවා තවත් කාන්තාවක් මේ නිවසට කැන්දා ගෙන එනවා නම් මම මෙතැන ඉන්න එකේ තේරුමක් නැහැනේ. ඒ නිසා මම මවුපියන්ගේ ගෙදරට යනවා. ගිහින් මව්පියන් සමග ගුණදහම් වඩාගෙන ඉන්න පුළුවන් කියලා කල්පනා කරලා තමන්ගේ ආම්පන්න ටිකත් එකතු කරගෙන බන්දුල සෙන්පතියාගෙන් සමුගෙන නික්මෙන්නට සූදානම් වෙද්දී ඇයට සිහිපත් වෙනවා බුදුරජාණන් වහන්සේව. උන්වහන්සේත් බැහැදැකලා වන්දනා කරලා යන්න ඕන කියලා ජේතවනාරාමයට ගියා.

යමක් විමසීමෙන් යහපතක් කළහැකිනම් අදාළ පුද්ගලයා ඒ ගැන නොකීවත් බුදුරජාණන් වහන්සේම ඒ ගැන ප්‍රශ්න කරනවා. උන්වහන්සේ විමසනවා 'මල්ලිකාවෙනි කොහි යනගමන්ද මේ?' 'ස්වාමීනී මම මවුපියන්ගේ ගෙදරට යනවා.' ඇයි මේ හදිස්සියෙම මවුපියන්ගේ ගෙදරට යන්නේ කියලා බුදුරජාණන් වහන්සේ විමසුවා. දැන් බන්දුලමල්ලිකාවට ඇත්ත සිද්ධිය කියන්නේ නැතුව සඟවන්න බැහැ. ඊට පසුව සිද්ධිය කිව්වා, 'මට දරුවො නැති නිසා බන්දුල සෙන්පතියා තව විවාහයක් කර ගන්න යනවා, ඒ නිසා මම මවුපියන්ගේ ගෙදරට යනවා' කියලා. බුදුරජාණන් වහන්සේ දකිනවා ඇයට අවශ්‍ය මවුපියන්ගේ ගෙදරට යන්න නෙවෙයි, දරුසම්පත් ලබාගෙන සැමියා සමග සෙනෙහසින් ජීවත් වෙන්නයි ඇයගේ රුචිකත්වය. නමුත් තමන්ට දරුවො නැතිකම නිසා වෙන ගතයුතු පියවරක් නැහැ. ඒ නිසයි මේ තීරණය අරගෙන යන්න සූදානම් වෙන්නේ. එහෙම නැතිව විවාහය එපා කියලා අත්හැර දාලා යන ගමනක් නෙවෙයි. බුදුරජාණන් වහන්සේ දකිනවා සැබවින්ම ඇයට දරුවන් හැටියට ප්‍රාර්ථනා කරගෙන එන බොහෝ දෙනෙක් ඉන්නවා. නමුත් ඒ අය තාම දෙවිලොව. තව කෙටි කාලයක් ආයු තියනවා ඒ අයට. ඒ ආයු කාලය ඉවර වුණාම

එහෙත් චූතවෙලා මෙහේ දරුවන් හැටියට උපදින්න පුළුවන්. ඒ නිසා බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා 'මල්ලිකාවනී, ඔබට දරුවන් නැතිකම නිසානම් මේ ගැටළුව, එය තවදුරටත් ගැටළුවක් කරගන්න එපා. ඔබට දරුසම්පත් හිමියි. ප්‍රමාදයක් පමණයි තියෙන්නේ. ඒ නිසා ඔබ මව්පියන්ගේ ගෙදරට යා යුතු නැහැ ආපසු සැමියාගේ නිවසට යාහැකියි' කියලා.

දැන් අදකාලෙ නම් කියන්නේ 'මහත්තයගෙන් වෙන් වුණු එක බොහොම හොඳයි, ඔබ සෝවාන් වෙලානෙ ඉන්නෙත්, දැන් ඉතින් ගෙදර ගිහින් ඉක්මනට රහත් වෙන්න භාවනා කරන්න. නැතිනම් මහණ වෙන්න.' එහෙමනෙ අදනම් යෝජනා කරන්නේ. නමුත් බුදුහාමුදුරුවෝ ඇයව ආපසු අර කාම බන්ධනයටම පිටත් කර හැරියා වගෙයි අපට බැලූ බැල්මට පෙනෙන්නේ. දැන් බන්දුලමල්ලිකාව ආපසු ගියාම බන්දුල සෙන්පතියා අහනවා මොකද ගිය පයින්ම ආපසු ආවෙ කියලා. ඊට පස්සේ කීව්වා බුදුහාමුදුරුවෝ මුණගැසුණා මෙහෙම උපදේශයක් දුන්නා කියලා. බන්දුල සෙන්පතියන් තෙරුවන් සරණ ගිය කෙනෙක්. බුදුහාමුදුරුවෝ එහෙම දේශනා කළා නම් වෙනත් විවාහයකට යාම අවශ්‍ය නැහැ කියලා පෙර සේම ඔවුන් සමගිව ජීවත් වුණා. කලක් යද්දී බන්දුලමල්ලිකාවගේ කුස දරුගැබක් හටගත්තා. ඇය පිරිමි දරුවොම දෙදෙනකු බිහිකළා. තවත් කාලයකදී තවත් දරුගැබක් හටගත්තා. තවත් පිරිමි දරුවො දෙන්නෙක්. මේ විදිහට දහසය වතාවකට පිරිමි දරුවොම තිස්දෙනෙකු ඇය බිහි කළා.

මේ දරුවෝ ලොකු මහත් වෙනකොට හොඳ ධීර වීර ශක්ති සම්පන්න දරුවෝ. තාත්තා සෙන්පතියා නිසා දරුවෝ තිස් දෙනෙකුම හමුදාවට බැඳුණා. දැන් හමුදාවෙ සෙන්පතියා තාත්තා. හමුදා සෙබළු තිස්දෙනෙකුම එකම පවුලේ දරුවෝ. තිස් තුන් දෙනෙකුම එක පවුලේ නිසා අනිත් අය ඊර්ෂ්‍යාවෙන් රජුට කේලම් කීව්වා. බන්දුල සෙන්පතියා සහ දරුවන් එකතුවෙලා යුද හමුදාවෙ අන් අයගෙන් සහාය අරගෙන රාජ්‍යය පැහැර ගන්නට සැලසුම් කරනවා, කුමක් හෝ ඊට කලින් කළයුතුයි කියලා ඔවුන් රජතුමාට බොරු කීව්වා. කොසොල් රජතුමා බියපත් වෙලා උපක්‍රමශීලීව බන්දුල සෙන්පතියායි දරුවෝ තිස් දෙනෙයයි එකතැන ඝාතනය කළා.

මේ පණිවිඩය සේවකයකු ගිහින් බන්දුලමල්ලිකාවට කියනකොට එතුමිය මහා සංසරත්නයට දන් බෙදමිනුයි

හිටියේ. පණිවිඩය දැනගත් පසුවත් කිසිවක් නොවුණා සේ ආපසු දානෙ බෙදනවා. සැරියුත් හාමුදුරුවෝ මේ කාරණය දැක්කා. උන්වහන්සේට ඕන වුණා මේ කාරණය ප්‍රකට කරන්න. ඇයි ඒ? මේ සාමාන්‍ය කාන්තාවක් නෙවෙයි. සැමියා සහ තමන්ගේ දරුවෝ තිස් දෙනෙකු එකතැන ඝාතනය කරලා. අම්මා කෙනෙක් හැටියට බිරිඳක් හැටියට නොසැලී කොහොමද එය දරා ගන්නේ. කොපමණ ධෛර්යවන්ත ඥානවන්ත කාන්තාවක්ද. සුළු වෙලාවක් ගත වෙද්දී සේවිකාවක් අතින් භාජනයක් බිම්වැටුණා. බන්දුලමල්ලිකාව ඒ සද්දේට ආපසු හැරලා බැලුවා. එවිට සැරියුත් හාමුදුරුවෝ සිහිපත් කරනවා මල්ලිකාවෙනි, බිඳෙන දේවල් බිඳෙනවා, ඒ ගැන කලබල වෙන්න දෙයක් නැහැ කියලා. එතකොට බන්දුලමල්ලිකාව කියනවා 'ස්වාමීන් වහන්ස මගේ භාජනය මොකක්ද? මගේ සැමියායි දරුවෝ තිස්දෙනෙකුයි එකතැන ඝාතනය කරලා. එයින් නොසැලුණු මම මේ භාජනයක් බිඳුණෙයි කියලා කලබල වෙන්නේ කුමකටද?'

හඳුනා නොගත් ශක්තිය යටපත් වියහැකියි

අර එදා ඇය නික්ම ගියේ නැතිකම නිසා බැරිකම නිසා. නමුත් මෙතැනදී ඇය නොසැලී සිටියේ නිසි අවබෝධයෙන්. එහෙම නම් එදා ඇයට ඒ ශක්තිය තිබුණේ නැතිද කියලා කෙනෙකු සිතන්න පුළුවන්. ශක්තිය තිබුණත් එය මතු කරගත්තේ නැතිනම් දුර්වල මනෝභාවයන්ගෙන් සිත දුබල වෙන්න පුළුවන්. මහධන සිටුපුත්‍රයාට වගේ. ඔහුට රහත් වෙන්න තරම් ශක්තිය තිබුණා, නමුත් අවදි කරගත්තේ නැහැ. අපි අපේ දුබලකම් හඳුනා නොගන්නා තෙක් ඒවා දුරුකරන්න බැහැ. හැකියාවන් හඳුනා නොගන්නා තෙක් ඒවා අවදි කරන්නත් බැහැ. මනස පිළිබඳව එබඳු නිවැරදි වැටහීමක් ඇතිකරගන්න නම් අපි අපේ මනෝභාවයන් ප්‍රවේශමෙන් විමසා බැලිය යුතුයි. එනිසා අත්හැරීම යනු නැතිකම නිසා බැරිකම නිසා ඔළුව සඟවාගෙන මග හැරලා යාමවත්, නැතිබවම හොඳයි ඒකත් පහසුයිනෙ කියලා සිත රවටා ගැනීමවත් නෙවෙයි. එහෙම හිතා ගත්තට ඒක නෛෂ්ක්‍රමය වෙන්නේ නැහැ ලෝකය ලෝකය හැටියට පවත්වමින් හේතු ප්‍රත්‍යයන්ගෙන් හටගත් දේ හේතූන්ගේ අභාවයෙන් අභාවයට යනවාය යන මේ පටිච්චසමුප්පන්න ධර්මතාවය නුවණින් දකින්නට බුදුරජාණන් වහන්සේ ඇයට අවස්ථාවක් සලසා දුන්නා.

එලෙසට ලෝකයේ අස්ථිර බව නිසරු බව මනසට තහවුරු වෙන තරමට සැබැවින්ම ලෝකය අත්හරින්නට පුළුවන් වෙන්න.

ඒ නිසා අපි අත්හරින්නට වැයම් කළයුත්තේ නැතිකම නිසා, බැරිකම නිසා හෝ නොහැකියාව නිසා නෙවෙයි. ඒවා තිබුණත්, හැකි වුණත්, කැමති වුණත්, මට ඕන විදිහට සියල්ල ලැබුණත් ඒ සියල්ල හේතු ප්‍රත්‍යයන්ගෙන් හටගත් බව හා ඒවායෙහි අනිත්‍යබව දුක්බව අනාත්මබව නුවණින් වටහාගෙනයි අත්හළ යුත්තේ. එය ප්‍රත්‍යක්ෂ කර ගැනීමයි මාර්ගඵල ලබන්නට අවශ්‍ය වෙන්න. සෝවාන් මාර්ගඥනයෙහි වඩාත්ම ප්‍රකට වෙන්නේ හේතුඵල ධර්මතාව. ඒ නිසයි සක්කායදිට්ඨිය දුරු වෙන්නේ.

සක්කායදිට්ඨිය කියන්නේ මේ පඤ්චස්කන්ධය සත්වයෙකේ පුද්ගලයෙකේ ආත්මයක් යන හැඟීම. නමුත් මෙතැන තියෙන්නේ හේතු ප්‍රත්‍යයන්ගෙන් ක්‍රියාත්මක වන නාම රූප සමූහයක් විතරයි. රොබෝ කියන්නේ යන්ත්‍රයක්. නමුත් අපි කතා කරන්නේ රොබෝ කෙනෙක් කියලා. ඇයි ඒ? ඒක යන්ත්‍රයක් වුණාට පුද්ගලයකු වගේ ක්‍රියාත්මක වෙනකොට ඒ යන්ත්‍රයටත් අපි පුද්ගල සංඥාව ආරෝපනය කරනවා. ඉතින් ඊටත් වඩා සංවේදීව සුක්ෂම විදිහට මේ සිහ සහ කය ක්‍රියාත්මක වෙනකොට පුද්ගලයෙක් කියන හැඟීම තහවුරු වෙනවා. ඒකට තමයි සක්කායදිට්ඨිය කියන්නේ. යම් කෙනකුට මේ පඤ්චස්කන්ධයේ නාමරූප ධර්ම හේතු ඵල වශයෙන් අන්‍යෝන්‍යව ක්‍රියාත්මක වෙනවා විනා මෙතැන සත්වයෙක් හෝ පුද්ගලයෙක් නැති බව හරියටම ප්‍රත්‍යක්ෂ වුණොත් සක්කායදිට්ඨිය දුරු වෙනවා. ඒ තැනැත්තා සෝවාන් ඵලයට පත්වුණා කියලා හඳුන්වනවා. සෝවාන් වුණු පුද්ගලයා ඉදිරි මාර්ගඵල ලැබීම සඳහා නැවත නැවත සංස්කාර ධර්මයන් ත්‍රිලක්ෂණ වශයෙන් මෙතෙහි කළයුතු බව බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා.

සෝවාන් මාර්ගඥනයෙන් හේතුඵල ධර්මය ප්‍රත්‍යක්ෂ කළාට සෝවාන් වුණු කෙනාටත් තවම ඇලීම් ගැටීම් තියනවා. ඒ නිසානෙ විශාකාව තමන්ගේ මිණිබිරිය මියගිය අවස්ථාවෙ ශෝකයට පත්වුණේ. නමුත් බන්දුලමල්ලිකාවට තමන්ගේ සැමියා සහ දරුවෝ තිස්දෙදෙනම එකවර අහිමි වෙලත් එය දරාගන්න හැකි වුණේ, ලෝකය ඇසුරු කරමින්ම එහි නිසරු බව අවබෝධ කරගෙන අත්හරින්නට ඇයගේ මනස පුහුණු කරලා

තිබුණු නිසයි. ඒ නිසා අපි තේරුම් ගන්න ඕන නැතිකම නිසා බැරිකම නිසා සැඟවී පලායාම නියම අත්හැරීමක් නොවන බව.

බිය නිසා දේවල් අත්හැරීම

ඊලඟට දෙවැනි කාරණය, බියපත්වීම නිසා දේවල් අතහැර දැමීම නියම නෛෂ්ක්‍රමය හෝ නියම අත්හැරීම නෙවෙයි. සමහරු විවාහයට බියෙන් විවාහ නොවී ඉන්නවා, සමහරු ගිහිගෙට බියෙන් මහණ වෙනවා, සමහරු සසරට බියෙන් නිවන් දකින්න උත්සාහ කරනවා. ඉතින් එහි ඇති වරද මොකක්ද කියලා කෙනකුට හිතෙන්න පුළුවන්. එයම තමයි අපි විමසා බැලිය යුත්තේ. නිවැරදි අත්හැරීම හඳුන්වන්නේ නෛෂ්ක්‍රමය කියලා. නෛෂ්ක්‍රමය කියන්නේ කාමයන්ගෙන් නික්මීමයි. කාමයන් අත්හැරීමයි. කාම කියන්නේ කැමතිවන ගතිය. ඒක බාහිර ලෝකෙ තියන දෙයක් නෙවෙයි, බාහිර ලෝකය පිළිබඳ අනවබෝධයෙන් මනසේ පහලවෙන ක්ලේශයක්. විවාහයෙන් ප්‍රශ්න ඇතිවෙයි කියලා බියෙන් විවාහ නොවී ඉන්න පුළුවන්. නමුත් කම්සැප විදීමේ කැමත්ත, තෘෂ්ණාව එයින් දුරු වෙනවද? විවාහ නොවී සිටි පමණින් කෙලෙස් දුරු වෙන්නෙ නැහැ. ගිහි ජීවිතය ගැන බියෙන් පැවිදි වෙන්න පුළුවන්. නමුත් ගිහි සැපය පිළිබඳ තෘෂ්ණාව දුරු වෙන්නෙ නැහැ. සසරට බියෙන් නිවන් දකින්න යම් උත්සාහයක් ගන්න පුළුවන්. නමුත් බියපත් වීමෙන් අවිද්‍යාව හෝ තෘෂ්ණාව දුරු වෙන්නෙ නැහැ.

එනිසා අවශ්‍ය වෙන්නෙ බියපත්වීම නෙවෙයි, සසරේ බියකරුව බව දැකීමයි. බියපත්වීම ක්ලේශයක්. බිය දැකීම ප්‍රඥාවයි. එනිසා අපි කළයුත්තේ මේ සසරේ පවතින ගැටළුව හඳුනාගෙන ගැටළුවට හේතු හඳුනාගෙන ඉන් මිදීමට වැයම් කිරීමයි. නමුත් අපි බොහෝ දෙනා සිතන්නෙ ගැටළුව තියෙන්නෙ බාහිර ලෝකයේය, එයින් ඉවත් වුණාම ගැටළුව අවසන් වේවී කියලා. ඒක නිවැරදි නැහැ. එහිදී වෙන්නෙ හිසේ කැක්කුමට කොට්ටෙ මාරුකරන්නා සේ, හේතු සහ ප්‍රත්‍ය පටලවා ගැනීමක්. හේතුව එකක් ප්‍රත්‍යය තවත් එකක්. වචන වශයෙන් ඒ දෙකම සමාන අර්ථයෙන් යොදල තියන අවස්ථාත් තියනවා. හේතුව කියන්නෙ ප්‍රධාන සාධකය ප්‍රත්‍යය කියන්නෙ අවශේෂ සාධක. බාහිර ලෝකය කෙලෙස් මතුකරන්න ප්‍රත්‍ය වෙනවා පමණයි, නමුත් මූල හේතුව වෙන්නෙ තමන් ලෝකය දකින විදිහ. බාහිර ලෝකයේ එකම කරුණක් දිහා කෙලෙස්

වැඩෙන විදිහට බලන්නත් පුළුවන්, කෙලෙස් නැසෙන විදිහට බලන්නත් පුළුවන්. එකම ලෝකය සත්වයන්ට තෘෂ්ණාව වඩන්නත් ප්‍රත්‍ය වෙනවා, තෘෂ්ණාව නසන්නත් ප්‍රත්‍ය වෙනවා. එනිසා වැදගත් වෙන්නේ බාහිර ලෝකය දකින ආකාරයයි. ඒ සඳහා අවශ්‍ය වෙන්නේ ලෝකයට බියපත්ව මගහැරීම හෝ සැඟවීම නෙවෙයි, ප්‍රඥාව අවදි කරලා ලෝකය නිවැරදිව දැකීමයි.

සමථය සහ විදර්ශනාව

කෙලෙස් මතු වෙන අරමුණුවලින් බැහැර වීමත් කෙලෙස් දුරුකිරීමත් එකක් නෙවෙයි දෙකක් බව අපි මෙහිදී වටහා ගත යුතුයි. මේ ක්‍රම දෙක දහමේ හඳුන්වන්නේ සමථ විදර්ශනා වශයෙනි. ඒ කියන්නේ කාමය කෝපය වැනි යම් ක්ලේශයක් මතු වෙන්නේ කවර අරමුණක් නිසාද, ඒ අරමුණ දුරුකිරීම, ඒ අරමුණෙන් තමන් දුරස්වීම හෝ ඒ අරමුණ සිහි නොකර වෙනත් අරමුණක සිත රඳවා ගැනීම තුළින් එම ක්ලේශය මතු වීම වළක්වන්න පුළුවන්. එය හඳුන්වන්නේ සමථය නමින්. නමුත් එහි මුල් අවස්ථා දෙක මනසේ දියුණුවක් නෙවෙයි ලෝකය වෙනස් කිරීමක්, පලායාමක් පමණයි. නමුත් ඒකත් ගැටළු අඩුකරගෙන පහසුවෙන් ජීවත්වෙන්න උදව් වෙනවා. තුන්වැනි අවස්ථාව මානසික පුහුණුවක් නිසා එය සමථ භාවනාව ලෙස හඳුන්වනවා. නමුත් ඒකත් කෙලෙස් යටකරලා මනස සුවසේ පවත්වාගන්න විනා කෙලෙස් දුරුකරන්න ප්‍රමාණවත් නැහැ.

විදර්ශනාව කියන්නේ අරමුණ ඉවත් කරන්නෙන් නැතිව, අරමුණෙන් තමන් ඉවත් වෙන්නෙන් නැතිව, අරමුණ පිළිබඳ දැක්ම වෙනස් කිරීමයි. ඒ සඳහා බාහිර ලෝකය හේතුඵල වශයෙන් ත්‍රිලක්ෂණ වශයෙන් බෙදා බැලීම වගේම තමන්ගේ මනසේ ක්ලේශයන් මතු වීම හෝ මතු නොවීම සිදුවන ආකාරයන් විමසා බැලිය යුතුයි. ඒ කියන්නේ බාහිර ලෝකය ගැන කොහොම සිතනකොටද රාග ද්වේශාදිය අවදි වෙන්නේ, කොහොම සිතනකොටද දුරුවෙන්නේ කියලා දිගුකලක් අධ්‍යයනය කළ යුතුයි. ඉතින් ඒක කරන්න වෙන්නේ අදාළ අරමුණ බැහැර කරලා හෝ තමන් ඉන් බැහැර වෙලා නෙවෙයි, අරමුණ සමග සිටිමින්මයි.

නමුත් බාහිර අරමුණු සමග සිටිමින්ම මනස වෙනස් කරගන්න තරම් තමන් දක්ෂ නැතිනම් බාහිර ලෝකයෙන් තරමක් බැහැර වෙලා පුහුණු කිරීම වරදක් නෙවෙයි. නමුත් ඒක කාමයන් අත්හැරීමේ

මහා නෛෂ්ක්‍රමයක් නෙවෙයි තමන්ගේ දුර්වලකම යටකරගන්න දරන උත්සාහයක් පමණක් බව නිහතමානීව වටහාගත යුතුයි. අද බොහෝ දෙනෙකුට සිදුවන වරද තමයි තමන්ගේ දුර්වලකම නිසා කරන පලායාම නෛෂ්ක්‍රමය ලෙස වරදවා ගැනීම. තමන්ගේ දුබලකම ගුණයක් ලෙස දකින කෙනෙකුට දුබලකම් දුරුකරන්න බැහැ. එය මනස රවටන වඤ්චක ධර්මයක්.

භාවනා කිරීමට ජනයාගෙන් වෙන්වීම, හුදකලාවීම සුදුසු බව බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළා. නමුත් ඒ බියෙන් සැඟවෙන්න හෝ දුබලකම් වසා ගන්න කැලේ පනින්න නෙවෙයි, ගැඹුරු භාවනාවකට අවශ්‍ය පසුබිම සකසා ගන්නටයි. අපට බොහෝ විට වරදින් නොබාහිර ක්‍රියාව පවත්වන්න උත්සාහ කරනවා එහි තිබිය යුතු නිවැරදි මනෝභාවය හඳුනා නොගෙන. එතකොට ඒක වැරදියි කියන්නත් බැහැ සමාජයේ උසස් ක්‍රියාවක් ලෙස සම්මත වෙලා තියන නිසා. හරියි කියන්නත් බැහැ නිවැරදි පරමාර්ථය හෝ නිවැරදි ආකල්ප එහි නැති නිසා. අද බොහෝ දෙනාගේ ප්‍රතිපදාවේ තියන ප්‍රධානම ගැටළුව එයයි. නරකෙහි ඇති නරක පෙන්වා දෙන්න පහසු වුණාට හොඳෙහි ඇති නරක පෙන්වා දීම පහසු නැහැ. අපි මෙහිදී එක් එක් කරුණු වෙන වෙනම මතුකරමින් විමසා බලන්නේ අත්හැරීම නැමති හොඳ ක්‍රියාව තුළ තියන නරක් වුණු මනෝභාවයන් ගැනයි.

තමන් අකමැති නිසා අත්හැරීම

ඊළඟට තුන්වැනි කාරණය තමයි කෝපය නිසා, ද්වේශය නිසා, නුරුස්තා බව නිසා සමහර දේවල් අතහරිනවා. ඒකත් නෛෂ්ක්‍රමය හැටියටයි සමහරු හිතාගන්නේ. ඒ කියන්නේ තමන්ට ඕන දේවල් තමන් කැමති විදිහට නැතිනම් මනසෙ ගැටුමක් ඇතිවෙනවා. එබඳු දේ අපට ප්‍රිය නැති නිසා රුස්සන්නේ නැති නිසා ඒවා බැහැර කරන්න හෝ තමන් එවායින් බැහැර වෙන්න පෙළඹෙනවා. නෛෂ්ක්‍රමයෙන් කරන්නේ අතහරින එක. කෝපයෙන් ද්වේශයෙන් කරන්නේ අතහරින එක. බාහිරින් බැලූව එකම කාරණයක් වගේ පෙනුනට එහිදී ඇතිවෙන්නේ මනෝභාවයන් දෙකක් බව අපි තේරුම් ගන්න ඕන.

උදාහරණයක් හැටියට ගත්තොත් තමන්ගේ දරුවාට කියනවා ඔය විවාහය කර ගන්න එපා. ඕක කර ගත්තොත් කිසිම දෙයක් අපි නුඹට දෙන්නේ නැහැ කියලා. මට මොනවා නොලැබුණත් කමක් නැහැ

මම මේ විවාහයමයි කර ගන්නේ කියලා දරුවන් ඒ විවාහය කර ගන්නවා. අපෙන් පසුව මේවා තිබුණොත්නෙ අයිතිවාසිකම් කියන්නෙ කියලා මව්පියෝ තමන්ගෙ දේපල සියල්ල පන්සලකට නැතිනම් භාවනා ස්ථානයකට පූජා කරනවා. එතකොට බාහිරින් බැලූ බැල්මට පෙනෙන්නේ අන්න අර පවුලේ අය ගෙවල්දොරවල් ඉඩකඩම් සියල්ලම පූජා කළා කියලා. තමනුත් හිත හදාගන්නවා අප සතු සියල්ල පූජාකළා කියලා. නමුත් වේතනාව කුමක්ද? මේ කිසි දෙයක් දරුවට දෙන්නෙ නෑ කියන ගැටුම. මොන අදහසින් ක්‍රියා කළත් ඒ දුන් දෙයින් ශාසනයට යහපතක් වෙන්න පුළුවන්. නමුත් ඒ පූජාවෙන් තමන්ගෙ මනසෙ ගුණ මතු වෙනවා වෙනුවට දුර්ගුණය නම් වැඩිලා තියෙන්නෙ, ඒක නිවන් දකින පාරමිතාවක් වෙන්නේ නැහැ.

බල්ලා මෙතැන බලාගෙන ඉන්නවා කියලා පාන් කැල්ලකින් දමා ගසනවා. උඟ ඒක අහුලගෙන ගිහින් කනවා. උගෙ බඩ පිරෙනවා. උඟට යහපතක් වෙනවා. නමුත් අපේ දාන පාරමිතාව, අපේ කුසල වේතනාව ඒකෙන් අවදි වෙන්නේ නැහැ. දමා ගහපු පාන් කැල්ලෙන් හෝ ඒ සතාගෙ බඩ පිරුණා වගේ මොන අදහසින් හෝ තමන් සන්තක දේ ශාසනය වෙනුවෙන් පූජා කළා නම් ඒකෙන් ශාසනයට යහපතක් වෙන්න පුළුවන්. එයින් තමන්ට සසර ගමනේ සැපයක් ලැබෙන්නත් පුළුවන්. නමුත් සැබෑ නෛෂ්ක්‍රමයක් හෝ නිවනට හේතු වන වෙනත් යහපත් මනෝභාවයක් එතන ඇත්තේ නැහැ.

අද සමාජයේ බොහෝ දෙනා කියනවනෙ 'මට මේ ජීවිතයෙම නිවන් දකින්නයි ඕන, නැවත මවුකුසකට නම් එන්න ඕන නෑ' කියලා. සැබැවින්ම එහෙම කියන්නෙ ලෝකයේ නිස්සාරත්වය දැකලද? නැතිනම් තමන් කැමති විදිහට නැති නිසාද? බොහෝ කොට මූලික වෙන්නේ ඒ දෙවැනි මනෝභාවයයි. මම කැමති විදිහට නැති නිසා ගැටීමෙන් ප්‍රතික්‍ෂේප කිරීමෙන් දේවල් බැහැර කරන්නට පෙළඹෙනවා, නැතිනම් තමන් ඒවායින් පලායන්නට වැයම් කරනවා. නෛෂ්ක්‍රමයටත් වඩා හොඳින් අපට දේවල් අතහරින්න පුළුවන් ගැටීමෙන්. බිරිඳ අතහරින්න පුළුවන්. සැමියා අතහරින්න පුළුවන්. දරුවෝ අතහරින්න පුළුවන්. ගේදොර ඉඩකඩම්, ඕනනම් ජීවිතේ වුණත් අතහරින්න පුළුවන්. නමුත් සැබෑ නෛෂ්ක්‍රමය සංකල්පනාවෙන් දෙවල් අතහැරීමට මනස සකසා ගැනීම එතරම් පහසු නැහැ.

බාහිරින් බැලූ බැල්මට එකම දෙයක් වගේ පෙනුණට මනෝභාවයන් වශයෙන් පැහැදිලිවම දෙකක්. නෛෂ්ක්‍රමය කුශලයක්. ගැටීම, ද්වේශය අකුශලයක්. ඒ නිසා දේවල් අත්හැර දමන්නට, යම් යම් දේවල් නවත්වන්නට, ස්ථාන මාරු කරන්නට, පුද්ගලයෝ බැහැර කරන්නට, තමන් යමකින් අයින් වෙන්නට, හිතනකොට ටිකක් පරිස්සමින් විමසා බලන්න ඕන මෙතන තියෙන්නේ නිස්සාරත්වය අවබෝධ කරගෙන අත්හැරයාමේ සැබෑ අදහසක්ද, එහෙම නැතිනම් ගැටීමෙන් ඇතිවන පලායාමක්ද කියලා. ඔය දෙකෙන් කොයිකත් වෙන්න පුළුවන්. හැබැයි ගැටීම වුණත් හඳුනාගත්තොත් අපට ටිකෙන් ටික අඩු කරගන්න පුළුවන්.

නමුත් ඒක නෛෂ්ක්‍රමයයි කියලා වරදවා ගත්තොත් අපි ඒ වැස්චක ධර්මයම වැඩිදියුණු කරනවා. වංචක ධර්ම කියලා කියන්නෙ යහගුණවල ස්වරූපයෙන් මනසේ මතුවෙන දුර්ගුණ. සැබවින්ම එහිදී සිදුවෙන්නෙ මතුවෙන දුර්ගුණයට අපි රැවටෙනවා යහගුණයක් කියලා. මනෝභාවය නිවැරදිව හඳුනා ගන්නට අපි දැක්‍ෂ නොවීමයි එතැනදී වෙන්නෙ. අපි කවුරුත් මූලින්ම දේවල් අත්හරින්න සිතන්නෙ අපි කැමති විදිහට නොලැබෙන නිසා, මට ඕන විදිහට නැති නිසා තමයි. නමුත් පසුව හෝ අපි පුහුණු වෙන්න ඕන ගැටීම වෙනුවට ප්‍රඥාවෙන් එය කරන්න.

වෙහෙසට පත්වීමෙන් හෝ තීරස වීමෙන් අත්හැරීම

ඊළඟට හතරවෙනි කාරණය තමයි, සමහර දේවල් කොපමණ හොඳ වුණත් කැමති විදිහට ලැබුණත් දීර්ඝ කාලයක් එකම විදිහටම භුක්ති විඳිනකොට තීරස වෙනවා. ඒක මේ ඉන්ද්‍රියයන්ගේ එක්තරා ස්වභාවයක්. එහෙම වෙනකොට ඒවා වෙනස් කරන්න මාරු කරන්න ඉවත් කරන්න අපට ඕන වෙනවා. මේකත් සමහරු සැබෑ අත්හැරීමක් හැටියට වරදවා ගන්නවා. එතන තියෙන්නේ අත්හැරීමක් නෙවෙයි වෙනසක් අපේක්‍ෂා කිරීම පමණයි. අර ජනවහරෙ තියනවනෙ උදේහවස දකින කුකුළගෙ කරමලේ සුදුපාටට පෙනෙනවය, අතිරස වුණත් කනකොට කනකොට තිත්ත රස වෙනවාය කියලා. ඒ වගේ සමහරුන්ගේ ජීවිතවල කොතෙක් උසස් ලෙස යස ඉසුරු සම්පත් භුක්ති වින්දත් කාලයක් යද්දී ඒවා එපාවෙන ගතියක් දැනෙනවා. නමුත් ඒ නිසරු බව හඳුනාගෙන ඇතිවන නෛෂ්ක්‍රමය සංකල්පනාවක් නෙවෙයි. මේක හඳුනා ගන්න හොඳ කතා ප්‍රවාතියක් අපේ ජාතක කතා පොතේ තියනවා 'කාම ජාතකය' කියලා.

කාම ජාතකයේ කියවෙන්නේ, බුන්මදක්ක රජ පරම්පරාවේ එක රජ කෙනකුට පුතුන් දෙදෙනකු ඉන්නවා. වැඩිමහළු පුතාට යුවරජකම පවරනවා. බාල පුතාට සේනාධිපති තනතුර පවරනවා. පිය රජතුමා වයස් ගතවීම නිසා රාජ්‍යයේ සියලු කටයුතු සොයා බලන්න වුණේ යුව රජතුමාට. කාලයක් යනකොට යුව රජතුමා හෙම්බත් වෙනවා. අන්තිමට පිය රජතුමා කාලයාගේ ඇවෑමෙන් මරණයට පත් වෙනවා. ඉන් පසුව රාජ්‍යය හිමි වෙන්නේ යුව රජතුමාට, ඒ කියන්නේ වැඩිමහළු පුතාට. නමුත් ඔහු ඒකට කැමතිවුණේ නැහැ. මට දැනටම රජකම තිත්ත වෙලා තියෙන්නේ එනිසා මට එපා කියලා ඔහු ප්‍රතික්‍ෂේප කළා. රජකම භාර ගන්න කියලා නැවත නැවත ආයාචනා කළත් ඔහු ඒකට එකඟ වුණේ නැහැ. ඉතින් බලෙන් රජ කරවන්න බැහැනේ. එනිසා මල්ලි රජකමට පත්කළා. එහෙනම් ඔබ වහන්සේ යුවරජ තනතුරේම ඉන්න කියලා ඉල්ලා සිටියත් ඒකට කැමති වුණෙත් නැහැ. එහෙනම් සේනාධිපති තනතුර භාරගන්න කිව්වම ඒකත් ප්‍රතික්‍ෂේප කළා. එහෙනම් උපදේශක වරයෙක් හැටියට රජුට උපදෙස් දෙමින් රජමාලිගාවේ රැඳෙන්න කියලා ආයාචනා කළත් ඒ සියල්ලම ප්‍රතික්‍ෂේප කරලා වෙස් මාරු කරගෙන රජමාලිගාවෙන් නික්ම ගියා. කොහෙ ගියාද කියලා කවුරුත් දන්නේ නැහැ.

ඔහු ඇත පිටිසර ගම්මානයකට ගිහින් ගොවි පවුලක් දැන හඳුනාගෙන ආගන්තුකයකු හැටියට එහි නැවතුණා. මේ අළුතෙන් ආ තරුණයා ගොවි මහත්මයාගේ වැඩවලට උදව් වුණාට, ඔහු කැත්ත උදැල්ල අල්ලන විදිහෙන්ම තේරුණා එතරම් පලපුරුදු කෙනකු නොවන බව. මේ කවුද කියලා ටිකක් විමසලා බලනකොට ගොවි මහත්මයා තේරුම් ගත්තා මේ වෙන කවුරුවත් නෙවෙයි අපේ යුවරජතුමා කියන බව. දැන ගත් විගස වැඳලා සමාව ගත්තා 'ස්වාමීනී මට සමාවෙන්න මම නොදැනයි ඔබවහන්සේට වැඩ පැවරුවේ' කියලා. නැවත කිසිම වැඩක් කරන්න නොදී රාජකුමාරයෙක් හැටියට සියළු ආවතේව කරමින් ගොවි මහත්තයා දැන් මේ රාජ කුමාරයාට සංග්‍රහ කරනවා.

ටික දවසක් ගතවෙනකොට බදු අයකරන රාජ පුරුෂයෝ මේ ගමට ආවා. කුඹුරු ටිකක් තියෙන නිසා ගොවි මහත්මයාත්

බදු ගෙවන්නට ඕන. ගොවි මහත්මයා රාජ කුමාරයා ළඟට ගිහින් කිව්වා 'රාජ කුමාරයෙනි, මම ඔබ වහන්සේට පෝෂණය කරනවා. නැවත රජයට බදු ගෙවන්නත් ඕනද? ඒ නිසා මල්ලිට පණිවිඩයක් යවන්න මගෙන් බදු අයකරන්න එපා කියලා.' දැන් රාජ කුමාරයා කල්පනා කළා ඇත්තටම මේ මනුෂ්‍යයානෙ තමන්ගේ දුක සැප සොයා බලමින් සියලු කටයුතු කරන්නේ. ඒ නිසා මල්ලිට පණිවිඩයක් යැව්වා මේ ගොවි නිවසින් මින්පසු බදු අයකරන්න එපා කියලා. රාජපුරුෂයන් ගිහින් මේ පණිවිඩය කිව්වට පසුව නැවත බදු අය කළේ නැහැ. නමුත් රාජකුමාරයා මේ ගොවි නිවසේ ඉන්නවා කියන බවත් ඔහුගේ උපකාරයෙන් ගොවි මහතා බදු ගෙවීමෙන් නිදහස් වුණු බවත් ඒ ගමේ අනිත් අයට ආරංචි වුණා. මෙතෙක් කල් අප්‍රකටව සිටියා, නමුත් දැන් ප්‍රසිද්ධ වුණා.

ලැබෙනවිට තීරස වූ දේම නොලැබෙනවිට රසවත්

ඉන් පසුව ඒ ගමේ සියළුම දෙනා ඒ ගොවි ගෙදරට ඇවිත් රාජ කුමාරයාගෙන් ඉල්ලීමක් කරනවා, 'ස්වාමීනී, අපි ඔබ වහන්සේටයි කැමති. ඒ නිසා රජතුමාට කියන්න අපෙනුත් බදු අයකරන්න එපා කියලා. අපේ බදු මුදල් අපි ඔබ වහන්සේට දෙන්නම්' කියලා. රාජකුමාරයා නියෝගයක් නිකුත් කළා මේ ගමෙන් මින් පසු බදු අයකරන්න එපා කියලා. දැන් ගමේ මිනිස්සු රජතුමාට බදු ගෙවන්නේ නෑ ඒ සියල්ල රාජ කුමාරයාට ගෙනැවිත් දෙනවා. දැන් රාජකුමාරයා ළඟ ටිකෙන් ටික බදුමුදල් එකතු වෙනවා. මුදල් එකතු වෙන්න එකතු වෙන්න අර යටපත් වෙලා තිබුණ තෘෂ්ණාව නැවත ටිකෙන් ටික මතු වුණා. තෘෂ්ණාව මතුවෙනකොට හරියටම අවස්ථාව බලලා මිනිස්සු ඊර්ෂ්‍යාවත් මතු කළා. 'ස්වාමීනී මේ ඔබ වහන්සේට අයිති රාජ්‍යය. ඔබවහන්සේට අයිති සම්පත් මේ වෙන කෙනකු භුක්ති විඳින්නේ. ඔබ වහන්සේ මොකටද මේ අසරණයෙක් වගේ අනුන්ගේ ගෙවල් වල දුක් විඳින්නේ. ඔබ වහන්සේට මොනවා හරි කරන්න ඕන වුණාම මල්ලිට ආයාචනා කරන්න ඕනද? ඒ නිසා ඔබ වහන්සේ රජකම ගන්න ඕන. අපි උදව් කරන්නම්.'

මුලදී රාජකුමාරයා ඒ ගැන එතරම් උනන්දු නොවුණත් නැවත නැවත කියනකොට තණ්හාවත් ඊර්ෂ්‍යාවත් වැඩෙන්න පටන් ගත්තා. ඊර්ෂ්‍යාවයි තණ්හාවයි දෙක එකතු වුණාම මිනිසුන්ට ලෝකෙ කරන්න බැරි අපරාධයක් නැහැ.

දැන් රාජකුමාරයන් කල්පනා කරනවා රාජ්‍යය ගන්න ඕන. මොකක්ද ඒ සඳහා කරන්නේ? හිතවත් තරුණයෝ ටිකක් එකතු කරගෙන යුධ ශිල්පය පුහුණු කරලා, යුද සේනාවෙ තමන්ට හිතවත් අයගෙන් සහාය ලබාගෙන රජමාලිගාව වට කළා. වට කරලා මල්ලිට පණිවිඩයක් යැව්වා 'එක්කො රජකම දෙන්න නැතිනම් යුද්ධ කරන්න සූදානම් වෙන්න' කියලා. මල්ලි කල්පනා කළා අනේ මෙහෙම අනුවණයෙක්. දෙපතල ලග ඔටුන්න තියලා රජකම භාර ගන්න කිව්වහම පයින් ගහලා යන්න ගියා, දැන් ඇවිත් රජකම ගන්න මරාගෙන මැරෙන්න හදනවා. මට ඕනැති රජකමක් නැහැ නුඹම තියාගන්න කියලා රජකම අයියට දීලා මල්ලි නික්ම ගියා. දැන් කවුරු ළඟද සැබෑ නෛෂ්ක්‍රමය තියෙන්නේ?

සැබැවින්ම අයියට මොකක්ද වුණේ? බොරු රඟපෑමක් කළා නෙවෙයි. අවංකවම තමන්ට එපාවෙලයි එපා කිව්වේ. නමුත් ඇයිද මෙඬු අර්බුදයක් මතුවුණේ? සැබෑ නෛෂ්ක්‍රමය සහ හෙම්බත්වීම අතර පරතරය වෙන්කොට හඳුනාගන්නට නොහැකි වුණොත් එතැන අර්බුදයක්මයි මතු වෙන්නේ. විකෘතියක්මයි ඇති වෙන්නේ. තමන් දන්නෙ නැහැ තමන් ඉන්න තැන කොතැනද කියලා. තමන් හිතාගෙන ඉන්නවා තමන් බොහෝ දේ අත්හැරියා කියලා. නමුත් ඕන වෙලා තියෙන්නේ පුංචි විරාමයක් විතරයි.

වෙනස් කිරීමේ තාවකාලික සුවය

දැන් හිතලා බලන්නකො පැය කිහිපයක් බිම වාඩිවෙලා ඉන්නකොට තුනටිය කකියනවා. කකුල් කකියනවා. ඒ වෙලාවට නැගිටලා කකුල් දිගහැර ගන්න ලැබුණොත් ඒක සුවයක්. ඉතින් හිටගෙන ඉන්න එක සුවයක් නම් පැය දහයක් පහළොවක් එක දිගටම හිටගෙන ඉඳලා බලන්න. එතකොට පොඩ්ඩක් වාඩිවෙන්න නැතිනම් හේක්තු වෙන්නවත් තැනක් සොයනවා. ඒ වගේ වෙලාවට වාඩිවෙන්න ලැබුණොත් ඒක තමයි ලොකුම සුවය. ඔහොම වාඩිවෙමින් නැගිටිමින් දවස ගතවෙනකොට පොඩ්ඩක් නිදා ගන්න තියනවානම් ඒක තමයි සුවය. ඉතින් නිදාගන්න එක සුවයක් කියලා දවස් හත අටක් එක දිගටම නිදාගන්න පුළුවන්ද? එතකොට නැගිටලා එළියට යන්නේ කොයි වෙලාවෙද කියලයි බලාගෙන ඉන්නේ. නමුත් දවසක් දෙකක් එක දිගට ඇවිදින්න පුළුවන්ද? එතකොට වාඩිවීම හෝ නිදාගැනීමයි සුවය. දැන් ඇත්තටම කොයිකද සුවදායක? තිබුණු එක වෙනස් කිරීම පමණයි.

මේ අර්ථය අපි හරියට හඳුනා නොගන්නා තෙක් ඒක සැප දායකයි, මේක සැප දායකයි කියමින් වෙනස් කරනවා, මාරු කරනවා. හොඳයි සැපයි කියපු දේම පසුව දුකයි කියනවා. දුකයි කියලා ඉවත් කළ දේම නැවත සැපයි කියලා භුක්ති විඳිනවා. අලුත් දෙයක් හෝ අමුතු දෙයක් නැහැ. එකම වකුයක්. මේ මූලාව තමයි සංසාර ගමන කියලා කියන්නේ. මේ පරිවර්තනයවීම වෙනස්වීම මාරුවීම තුළ ඇතිවෙන තාවකාලික නැවුම් බව පමණයි අපි සුවය හැටියට ආස්වාදනය කරන්නේ. මේක සුවයක් වගේ ඉන්ද්‍රියන්ට දූනෙන ආකාරයක් විනා ලෝකයේ යථාර්ථයක් නොවෙයි කියන බව හරියට වටහා ගත් තැනදි තමයි ඒ තැනැත්තා සියල්ල අත්හරිමින් සැබෑ නෛෂ්ක්‍රමයට යොමු වෙන්නේ. එතෙක් ද්‍රව්‍ය මාරු කළා කියලා පුද්ගලයෝ මාරු කළා කියලා ස්ථාන මාරු කළා කියලා, අවබෝධයෙන් ඇතුළත වෙනස් වෙලා නැතිනම් ඒක සැබෑ අත්හැරීමක් නෙවෙයි. එනිසා අත්හැරීමයි මාරු කිරීමයි එකක් නෙවෙයි දෙකක් කියන බව පැහැදිලිව වටහා ගත යුතුයි.

කාමය දෙයාකාරයි, වස්තුකාමය හා ක්ලේශ කාමය වශයෙන්. වස්තුකාම කියන්නේ ද්‍රව්‍ය සහ පුද්ගලයින්ට කැමති බව. ක්ලේශකාම කියන්නේ ද්‍රව්‍ය හෝ පුද්ගලයන් නැති තැන ඒවා ගැන කල්පනා කරමින් මනසින් භුක්ති විඳීමේ කැමැත්ත. සැමියා හෝ බිරිඳ දැන් නැතත් අතීත ස්මරණයන් නැවත නැවත ආවර්ජනා කරමින් භුක්ති විඳින්නට කැමතියි. ඒ මොකක්ද? ඒකට කියන්නේ ක්ලේශ කාමය කියලයි. පුද්ගලයාට හෝ ද්‍රව්‍යයට ඇළුම් කරනවා නම් එතනත් කාමය. සමහරවිට ඒ පුද්ගලයන් හෝ ද්‍රව්‍ය අපට බැහැර කරන්න පුළුවන් පහසුවෙන්. නමුත් ඒ පිළිබඳ කැමැත්ත ඕනකම බන්ධනය සිතෙන් අයින් කරන්න පහසු නැහැ. නිවන් දැකීම සඳහා ද්‍රව්‍ය බැහැර කිරීම හෝ පුද්ගලයන් බැහැර කිරීම නෙවෙයි අපට වැදගත් වෙන්නේ, ඒ පිළිබඳ ක්ලේශයන් දුරු කිරීමයි. ඒ නිසා මේ සිව්වෙනි කාරණයන් අපි පරිස්සමින් තේරුම් ගන්න ඕන, හෙම්බත් වීම නිසා තීරස්වීම නිසා දේවල් තාවකාලිකව ඉවත් කිරීම හෝ මාරු කිරීම නිවන් දැකීමට අවශ්‍ය සැබෑ අත්හැරීමක් නොවන බව.

ලෝක සම්මත නෛෂ්ක්‍රමය හා මානසික පුහුණුව

පස්වැනි කාරණය තමයි නෛෂ්ක්‍රමය ලෙස ලෝක සම්මත දේවල් කළ පමණින් අවශ්‍ය ගුණය නොවැඩෙනවා නම් එය සැබෑ නෛෂ්ක්‍රමයක් නොවන බව. ලෝක සම්මතයට අනුව

අපි නෛෂ්‍යක්‍රමය පුහුණු කරනවයි කියලා, පෝය දවසට සුදු ඇඳගෙන පන්සල් ගිය පමණට, සිල් පද සමාදන් වුණු පමණට, ගිහි ගෙයින් නික්මලා පැවිදි වුණු පමණට, පන්සලෙන් නික්මලා ගල්ලෙනට ගිය පමණට සැබෑ ගුණ මතු වෙලා නැතිනම් එය හුදෙක් ඇඳුම් මාරු කිරීමක් ස්ථාන මාරු කිරීමක් පමණයි.

එතැන වස්තූන්ගෙන් ද්‍රව්‍යයන්ගෙන් අවස්ථාවන්ගෙන් සහ ස්ථානවලින් වෙන් වීමක් නම් සිද්ධ වෙලා තියනවා. නමුත් ක්ලේශයන් අඩුවෙලාද නැතිද කියන එක ඒ අනුව තීරණය කරන්න බැහැ. එහෙම ද්‍රව්‍ය අඩු කළහම ස්ථාන මාරු කළහම නෛෂ්‍යක්‍රමය සම්පාදනය වෙනවා නම් ගිහිගෙයින් නික්මලා පැවිදි වෙන සියලුම ස්වාමීන් වහන්සේලා නිවන් අවබෝධ කළයුතුයිනෙ. නමුත් එහෙම වෙන බවක් පෙනෙන්න නැහැනෙ. ද්‍රව්‍ය අඩුවුණාම නිවන් දකින්න පහසු නම් ඉක්මනින් නිවන් දැකිය යුත්තේ අසරණයෙනෙ. එහෙමනම් රජවරුන්ට සිටුවරුන්ට ධනවතුන්ට නිවන් දකින එක අන් අයට වඩා අපහසු වෙන්න ඕනනෙ. නමුත් ලෝකයේ එවැන්නක් පෙනෙන්න නැහැනෙ. බුද්ධ කාලයේ මහා ධනසම්පත් ඇතිව සිටි රජවරු සිටුවරු බොහෝ දෙනෙකු ඒ සියල්ල තිබියදීම නිවන් අවබෝධ කළානෙ.

ඒ නිසා බාහිර ස්වරූපය වෙනස් වූ පමණින් මනස වෙනස් වෙන්නේ නැති බව පැහැදිලියි. නමුත් ඒ බාහිර වෙනස මනස වෙනස් කරගැනීමට උදව් වෙන්න හෝ උදව් කරගන්න පුළුවන්. ගිහියා වුණත් පැවිද්දා වුණත් පන්සලේ හාමුදුරුවෝ වුණත් ආරණ්‍යයේ හාමුදුරුවෝ වුණත් මනසේ ස්වභාවය තේරුම් අරගෙන පුහුණු නොකරන තාක් සැබෑ නෛෂ්‍යක්‍රමය පුහුණු කළ කෙනෙකු ලෙස හඳුන්වන්න පුළුවන් කමක් නෑ.

එක්තරා කාලයක අපටත් හිතුනා 'මේ පන්සල්වල ඉඳලා ගුණ දහම් වඩන්න බැහැ. දානට යන්න බණට යන්න පිරිකට යන්න පාංසකුලට යන්න, අවිදිවුණු වෙලාවේ ඉඳලා නින්දට යනතෙක් පන්සලේ හාමුරුවන්ට කරන්න වෙලා තියෙන්නේ අනුන්ගේ වැඩ. ඉතින් කොහොමද නිවන් දකින්නේ. ඒ නිසා අනුන්ගේ වැඩ ඕන කෙනෙක් කර ගන්නදෙන් මම යනවා මගේ නිවන් මග හෙලිකර ගන්න' කියලා වෙනම ගල්ලෙනක් සකස් කරගෙන මම ඒකට ගියා භාවනා කරන්න. කවුරුවත් දානෙ අරගෙනවත් එන්න එපා කියලා, පිණ්ඩපානෙ වැඩම කරලා ආහාර ටික

සම්පාදනය කරගෙන දවස මුළුල්ලේම මට වැටහෙන හැටියට භාවනා කරන්න උත්සාහ කළා.

නිවනට බාධා කරන නිවරණ

නමුත් කාලයක් ගතවෙනකොට මට දැනෙන්න ගත්තා වෙනදාට වඩා කෝපය වැඩෙන බව. වෙනදා බණකට ආරාධනා කරන්න දායකයකු ආවොත් පුළුවන්නම් භාර ගන්නවා බැරිනම් බෑ කියලා පිටත් කරනවා. නමුත් ගල්ලෙනේ ඉන්නකොට කවුරු හරි ආරාධනාවක් කරන්න එනවා දකිනකොටම මගේ මනසේ කෝපය මතු වෙනවා. කලක් යද්දි මට දැනෙන්න ගත්තා ඉස්සර පන්සලේ ඉන්නකොට මම මේ තරම් කුපිත වෙන්නේ නෑ. මේ ගල්ලෙනට ඇවිත් ගුණ දහම් වඩනකොට මනස වඩා හොඳ වෙන්න ඕනනෙ, නමුත් දැන් බලනකොට එන්න එන්නම කෝපය වැඩිවෙනවා. සාමාන්‍යයෙන් තිබුණු මෘදුකමාලෝකය ගිහි වෙනුවට බොහොම රළු ගිහි මතු වෙන්න පටන්ගෙන තියෙනවා.

ඇයි මෙහෙම වෙන්නෙ, මොකක්ද මේකට හේතුව කියලා සොයනකොට විමසනකොට දීර්ඝ කාලයක් කල්පනා කරනකොට තමයි හේතුව වැටහුනේ. ඒ තමයි අන් අයගේ වැඩ කරකර ඉඳලා හරියන්නේ නෑ මට මගේ නිවන් මග සකසා ගන්නට ඕන කියලනෙ මම ආවෙ. දැන් ඔන්න ඒකට බාධා කරන්න මේ මිනිසුන් පස්සෙන් එනවා කියලා හිතෙනකොට මනසේ කෝපය මතු වෙනවා. එහෙම සිතන හැම මොහොතකම මට දැනුනෙ අන් අයගේ වරදමයි. ඇයි ඒ? මම නිවන් දකින්න උත්සාහ කරනවා, මේ අයගේ පැමිණීම ඒකට බාධාවක් කියලයි මට හිතනෙ. නමුත් නැවත නැවත හිතලා බලනකොට තමයි වැටහුනේ එන පුද්ගලයා නෙවෙයි, ඔහු පිළිබඳව මගේ මනසේ ඇතිවෙන කෝපයම නේද මගේ නිවන් මගට බාධා කරන්නේ කියලා. අපේම සිතේ පහලවෙන කාමච්ඡන්ද ව්‍යාපාද ආදිය නිවරණ හැටියට දෙසුවා විනා බාහිර පුද්ගලයෝ නිවරණ හැටියට බුදුහාමුදුරුවෝ කොතනකවත් දේශනා කරලා නැහැනෙ.

නිවරණ කියන්නේ මොනවද? සිත කිලිටි කරන, නිවන් මග අහුරන කෙලෙස් ධර්ම. ඒවා තමන්ගෙම මනසින් මතුවෙන්නේ. බාහිර ලෝකයේ තියෙන ඒවා නෙවෙයි. ඒ නිසා අපේ නිවන් මගට බාධා කරන්නේ බාහිර ද්‍රව්‍ය හෝ පුද්ගලයන් නොවෙයි,

අපේ මනෝභාවයන්මයි කියන බව හරියට වැටහුණාට පසුව ලෝකය තියෙන තැන තියෙන්න ඉඩහැරලා මනස පුහුණු කරන්න පුළුවන්. එනිසා ස්ථාන මාරු කළ පමණින්, සමාජයෙන් ඉවත් වූ පමණින් නෛෂ්ක්‍රමයක් සිදු වෙනවා වගේ බාහිරින් පෙනුණට, මනස කොතැනද තියෙන්නෙ කියලා ප්‍රවේශමෙන් විමසා බැලිය යුතුයි.

සැබෑ නෛෂ්ක්‍රමය

අතීත කාලයේ ලංකාවේ තරුණයෝ දෙදෙනෙක් ගිහි ගෙයින් නික්මලා පන්සලක පැවිදි වුණා. එක හිමි නමක් තීරණය කළා ‘මම පන්සලේ පැවිදි වුණාට පන්සලේ ඉන්නේ නැහැ. මට භාවනා කරලා ඉක්මනින් නිවන් දකින්න ඕන. ඒ නිසා මම ආරණ්‍යයට යනවා’ කියලා. අනිත් භාමුදුරුවෝ තීරණය කළා ‘ඔබ වහන්සේ ආරණ්‍යයට යනවා නම් පන්සලේ වැඩකරන්න සහ ලොකු භාමුදුරුවන්ට උපස්ථාන කරන්නත් කවුරු හරි ඉන්න ඕනනෙ, ඒ නිසා මම පන්සලේ නවතින්නම්’ කියලා. වෙන කරන්න දෙයක් නැහැනෙ. දැන් එක භාමුදුරුනමක් ආරණ්‍යයට වැඩියා. අනිත් භාමුදුරුවෝ පන්සලේ නැවතුනා.

කලක් ගතවෙනකොට ලොකු භාමුදුරුවෝ අපවත් වෙලා දැන් අර තරුණ භාමුදුරුවෝ තමයි ඒ පන්සලේ වැඩකටයුතු කරගෙන යන්නෙ. ආරණ්‍යයට වැඩම කළ භාමුදුරුවෝ තමන්ගේ කටයුතු කරගෙන යනවා. වසර පහලොවක් විතර ගතවෙද්දි ආරණ්‍යයට වැඩම කළ භාමුදුරුවන්ට යම් කිසි අවශ්‍යතාවකට ගමට එන්න ඕන වෙනවා. උන්වහන්සේ කල්පනා කරනවා ‘මම ගමට ගිහින් පන්සලටත් ගිහින් එනවා. පන්සලේ ඉන්නේ මගෙ පැවිදි සහෝදරයනෙ. උන්වහන්සේත් මුණගැහිලා හොඳට දානෙ ටිකකුත් වළඳලා ගමෙන් කරගන්න අවශ්‍ය වැඩ කටයුතු ටිකත් කරගෙන ආපසු එනවා’ කියලා.

එහෙම හිතලා එක දිනක සවස්භාගයෙ උන්වහන්සේ ගමේ පන්සලට වැඩමකළා. දැන් ඉතින් හොඳ ප්‍රතීත ගිලන්පසක් එහෙම ලැබෙයි කියලා හිතුවා. නමුත් මොනවත් ගිලන්පසක් නෑ වතුර කෝප්පයක් නම් ලැබුණා. ඒක වැළඳුවා. සැතපෙන්න කාමරයක් සකසලා දුන්නා ඒකෙ සැතපුණා. ගිලන්පස නැති වුණාට උදේට හොඳට දානෙ ටිකක් ලැබෙයි කියලා කල්පනා කරමින් උන්වහන්සේ සැතපුණා. උදේ කවුරුත් දානෙ ගෙනෙන බවක් පෙනෙන්න

නැහැ. පන්සලේ භාමුදුරුවෝ අතපතු ගාමීන් වතාවත් කරනවා. පසුව ආරණ්‍යයේ භාමුදුරුවෝත් වතාවත් කරන්න එකතු වුණා. වතාවත් සියල්ල නිම කරලා පන්සලේ භාමුදුරුවෝ කියනවා එහෙනම් අපි පිණ්ඩපානෙ වඩිමු කියලා. ‘දානෙ ගේන්නෙ නැතිද? ආ එහෙනම් පිණ්ඩපානෙ වඩිමු’ කියලා ආරණ්‍යයේ භාමුදුරුවෝත් පිණ්ඩපානෙ වඩිනවා. ගෙවල් ගණනාවක් පසුකරගෙන සෑහෙන දුරක් වඩිනකොට යන්නම් කැඳ ස්වල්පයක් ලැබුණා. දෙනමම ඒ ටික බෙදාගෙන වළඳලා ටික වෙලාවකින් දහවල් දානය සඳහා පිඬුසිඟා වැඩම කළා. බොහෝ දුරක් ගෙයින් ගෙට වඩිනකොටයි අවශ්‍ය පමණට දානෙ ලැබුණේ. වතුර පහසු තැනකට වැඩම කරලා ඒ දානෙ ටික වළඳනකොට ආරණ්‍යයේ භාමුදුරුවෝ අහනවා ‘හැමදාම මෙහෙමද දානෙ ලැබෙන්නේ?’ ‘ඔව් ඉතින් මෙහෙම තමයි, ලැබෙන හැටියට ජීවත් වෙනවා’ කියලා පන්සලේ භාමුදුරුවෝ කියනවා. ‘ඉතින් දානෙ ටිකවත් හරියට ලැබෙන්නේ නැතිනම් මේ පන්සලේ ඉඳගෙන මිනිසුන්ගේ වැඩ කර කර නිකං දුක් විඳින්නේ මොකටද? ඔබ වහන්සේත් වඩිමු ආරණ්‍යයට. ආරණ්‍යයේ නිදහසේ විවේකීව ගුණදහම් වඩන්න පුළුවන්.’ කියලා ආරණ්‍යයේ භාමුදුරුවෝ යෝජනා කළා.

දැන් ලොකු භාමුදුරුවෝත් අපවත් වෙලා නිසා ගැටළුවක් නැහැ පන්සලේ භාමුදුරුවෝ කැමති වුණා ආරණ්‍යයට යන්න. දැන් උන්වහන්සේලා දානය වළඳලා ආපසු වඩිනකොට එක මංසන්ධියක් හමු වෙනවා, එක පාරක් පන්සලට යන්න, අනෙක් පාර ආරණ්‍යයට යන්න. පන්සලේ භාමුදුරුවෝ මුලින්ම ආරණ්‍යයට යන පාරට හැරුණා. හැරෙනකොට ආරණ්‍යයේ භාමුදුරුවෝ අහනවා ‘ඔය කොහෙද යන්නේ?’ ‘ඇයි ඔබ වහන්සේ කිව්වේ ආරණ්‍යයට යමු කියලා. ඒ නිසයි මම ආරණ්‍යයට යන්න හැරුණේ.’ ‘ආරණ්‍යයට මෙතනින්ම යන්න බැහැ පන්සලට ගිහින් යන්න ඕන. මගෙ කුඩෙත් පන්සලේ. සෙරෙප්පු දෙකත් පන්සලේ. හැරමිටියත් පන්සලේ. මං ගෙනා බැග් එකත් පන්සලේ. ඔළුවෙ ගාන තෙල් ටිකත් පන්සලේ.’ එතකොට පන්සලේ භාමුදුරුවෝ අහනවා, ‘දැන් මම අවුරුදු පහලොවක් පන්සලේ ඉඳලා මට මෙතනින්ම හැරීලා යන්න පුළුවන්. ඔබ වහන්සේ එක දවසකට පන්සලට වැඩලා ඔපමණ දේවල් පන්සලේ ගෙනැවිත් තිබ්බද?’ කියලා. එතකොටයි ආරණ්‍යයේ භාමුදුරුවන්ට තේරුනේ කවිද සැබෑ නෛෂ්ක්‍රමයේ පිහිටලා ඉන්නේ කියලා.

එතැනදී පන්සලේ හාමුදුරුවන්ට වැදලා කියනවා ‘ස්වාමීනි ඔබ වහන්සේ ගමේ හිටියත් ආරණ්‍යයේ හිටියත් නෙළුම් පතේ ජලය නොදැනේනා සේ නොඇලී ඉන්නට සමර්ථයි. ඔබ වහන්සේ වගේ හික්කුන්මයි පන්සල්වල ඉන්න ඕන. ඔබ වහන්සේලාගේ ගුණ දහමුත් වැඩෙනවා මහජනයාටත් යහපතක් වෙනවා. ස්වාමීනි මගේ දුබලකම මට වැටහෙනවා. අපි වගේ අය ගමේ හිටියොත් ඉක්මනින්ම කෙලෙස් වසඟයට යන්න පුළුවන්. ඒ නිසා ස්වාමීනි මට සමාවෙන්න, මම මගේ බඩුටික අරගෙන ආරණ්‍යයටම යන්නම්, ඔබ වහන්සේ පන්සලේම වැඩඉන්න’ කියලා වැදලා පිටත් වුණා.

දැන් මේකෙන් වරදවා වටහා ගන්න එපා ආරණ්‍යයේ හාමුදුරුවෝ ගුණ දහම් වඩන්නේ නැහැ කියලා. එහෙම එකක් නෙවෙයි මේකෙන් කියන්නේ. අපි ඉන්නේ ආරණ්‍යයේද පන්සලේද, අදින්නේ කලිසමද සිවුරද, කෙස් කපලද වචලද, කියන මේවා අනුව නෙවෙයි තෘෂ්ණාව හෝ නෛෂ්ක්‍රමය අර්ථවත් වෙන්නේ. අපි ලෝකය පිළිබඳව සිතන ආකාරය මත.

තෘෂ්ණාව එක් මනෝභාවයක් වුණාට ඒ ඒ පුද්ගලයාට තෘෂ්ණාව මතුවෙන්නේ එකම කරුණක් පදනම් කරගෙන නෙවෙයි, තමතමන්ගේ වටපිටාව සහ තමන් සිතන සීමාව තුළයි. රජුට තෘෂ්ණාව මතුවෙන්නේ රාජ්‍යත්වය පිළිබඳව වියහැකියි. නමුත් පැවිද්දාට තෘෂ්ණාව මතුවෙන්නේ තමන්ට අදාළ දේවල් පිළිබඳවයි. යාවකයාට තෘෂ්ණාව මතුවෙන්නේ ඔහු ඇසුරු කරන දේ සහ සිතන ආකාරය අනුවයි. ඒ නිසා නෛෂ්ක්‍රමය තීරණය කළයුත්තේ අපි ඉන්න තැනට අදාළව, අපේ භූමිකාව හා අපේ සීමාවන්ට අදාළවයි. තමන් කොතනද හිරවෙලා තියෙන්නේ කොතනද බැඳිලා තියෙන්නේ කියන බව තේරුම් අරගෙන එතන ලෙහා ගන්නටයි අපි වැයම් කළයුත්තේ.

මෙහිදී අන් අය සමග සැසඳීමක් අවශ්‍ය නැහැ. ‘ගිහියොත් එක්ක බලනකොට අපි කොතරම් හොඳයිද’ පැවිද්දෙක් එහෙම හිතලා හරියන්නේ නැහැ. පැවිද්දා කියන්නේ පැවිද්දෙක් විනා ගිහියකු නෙවෙයිනෙ. ඒ නිසා පැවිද්දා සංසන්දනය කරනවා නම් කළයුත්තේ උසස් පැවිද්දෙක් සමග විනා ගිහියන් සමග නෙවෙයි. ගිහියා සංසන්දනය කරනවා නම් කළයුත්තේ තමන්ගේ භූමිකාව සහ

ප්‍රතිපදාවට ගැලපෙන උසස් වර්තයක් සමග විනා සතුන් සිව්පාවුන් වැනි මිනිසුන් සමග නෙවෙයි. සැබවින්ම ගිහියාගේ හෝ පැවිද්දාගේ නෛෂ්ක්‍රමය තීරණය කළ යුත්තේ අනුන්ට සාපෙක්ෂව නෙවෙයි, තම තමන්ගේ ප්‍රතිපදාවට සාපෙක්ෂවයි.

අත්හැරීම හෙවත් නෛෂ්ක්‍රමය සම්බන්ධව අපේ අවධානය යොමු වියයුතු කරුණු කිහිපයකුයි අපි මේ සිහිපත් කළේ. මුලින්ම දානය සහ නෛෂ්ක්‍රමය යන පාරමිතා දෙකේ වෙනස අපි කථාකළා. ඉන්පසුව බාහිරින් අත්හැරීමක් වගේ පෙනුණත් මානසික වශයෙන් අපි රැවටෙන වඤ්චක ධර්ම පහක් ගැන අවධානය යොමු කළා. පළමුවැනි කාරණය තමයි, නැතිකම නිසා බැරිකම නිසා අත්හැරීම සැබෑ අත්හැරීමක් නොවන බව. දෙවැනි කාරණය තමයි, බිය නිසා යමක් අත්හැරදීම සැබෑ අත්හැරීමක් නොවන බව. තුන්වැනි කාරණය තමයි, කෝපය නිසා ද්වේශය නිසා ගැටීම නිසා නුරුස්නා බව නිසා දේවල් බැහැර කිරීම සැබෑ අත්හැරීමක් නොවන බව. සිව්වැනි කාරණය තමයි, දීර්ඝ කාලයක් භුක්ති විඳීමෙන් ඇතිවන වෙහෙස නිසා දේවල් අත්හැරීම සැබෑ අත්හැරීමක් නොවන බව. පස්වැනි කාරණය තමයි, නෛෂ්ක්‍රමය ලෙස ලෝකයේ සම්මත ක්‍රියාවකට යොමු වුණත් මනසේ අවශ්‍ය පරිවර්ථනය සිදු නොවේ නම් එයත් සැබෑ නෛෂ්ක්‍රමයක් නොවන බව. කෙටියෙන්ම කියනවා නම් බාහිර ලෝකය එලෙස තියෙන්නට ඉඩහරිමින් මනසේ මතුවන ඇලීම බැඳීම තෘෂ්ණාව දුරුකිරීම සැබෑ අත්හැරීමයි. සැබෑ නෛෂ්ක්‍රමයයි.

ප්‍රඥාවන්තයින් එහිදී ක්‍රියාකරන ආකාරය පිළිබඳව කුඩා දහම් පොතක තිබුණු මෙබඳු වැකියක් අපට හමුවුණා. “ප්‍රඥාවන්තයා දේවල් අතහැර නොයන්නේ ඔහු ඒ මත රඳා නොපවතින නිසාය” එපානම් අතහැරදමන්න කියලනෙ බොහෝ දෙනා කියන්නේ. නමුත් ප්‍රඥාවන්තයෝ බාහිර ලෝකයේ දේවල් අතහැර දමන්න කලබල වෙන්නේ නැහැ. කුමක් නිසාද? ඔහු එහි එල්බගෙන ඒ මත නොපවතින නිසා. අපට බාහිර දේවල් අතහරින්න ඕන වෙන්නේ අපි ඒවා මතසිත් අල්ලගෙන සිටින නිසයි. අපි දේවල් අල්ලගෙන නැතිනම්, ඒ මත රඳාපවතින්නේ නැතිනම් ඒවා තියෙන තැන්වල තියෙන්න ඉඩහැරලා සැහැල්ලුවෙන් පවතින්න පුළුවන්. ඒවා තිබුණය කියලා අපට ගැටළුවකුත් නැහැ, නොතිබුණය කියලා ගැටළුවකුත් නැහැ. අපි ඒ මත නොපවතින නිසා.

එතකොට කෙනකු සිතන්න පුළුවන් එහෙමනම් සිද්ධාර්ථ කුමාරයා ගිහිගෙය අතහැරලා ගියේ ඇයිද කියලා. ඒක බුද්ධත්වය සඳහා අවශ්‍ය එක් සාධකයක්. උන්වහන්සේ නික්ම ගියේ අපි ඉහත සඳහන් කළ ආකාරයෙන් නැතිකම හෝ බැරිකම නිසාවත් බිය නිසාවත් ගැටීම නිසාවත් හෙම්බන්වීම නිසාවත් නෙවෙයි, අවබෝධයෙන්. බුද්ධත්වය සඳහා යන ගමනේ ගිහිගෙය සිට සම්පූර්ණ කළනොහැකි කොටස සම්පූර්ණ කරන්නට. එනිසා බාහිර පුද්ගලයන්ගෙන් හෝ පරිසරයෙන් හෝ නික්මීම, කාර්ය සාධනයට අත්‍යාවශ්‍ය නම් එසේ කළයුතුයි. නමුත් තමන්ගේ දුබලකම නිසා නික්මයාම අවශ්‍යතාවක් හෝ නෛෂ්ක්‍රමයක් ලෙස පටලවා නොගතයුතුයි.

එනිසා හැමවිටම තමන්ගේ ප්‍රතිපදාව තුළ නිවැරදි ගුණ වැඩෙනවාද නැතිද යන්න පිළිබඳව අවදියෙන් හා ප්‍රත්‍යාවේක්‍ෂාවකින් යුතුව නිවන් මග පුහුණු කළයුතු වෙනවා. එහිදී අවශ්‍යතාව හා යෝග්‍යතාව මත බාහිර ලෝකය පවත්වමින්, ඒ පිළිබඳව ඇතිවන ලෝභ ද්වේශ මෝහ දුරු කරන්නට ක්‍රියා කිරීම අත්හැරීම පිළිබඳ මධ්‍යම ප්‍රතිපදාවයි.